

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı

**AKADEMİK BAŞARININ YORDAYICISI OLARAK
YALNIZLIK, BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLAR VE SOSYAL
DESTEK**

Seval KIZILDAĞ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2009

**AKADEMİK BAŞARININ YORDAYICISI OLARAK YALNIZLIK, BOYUN
EĞİCİ DAVRANIŞLAR VE SOSYAL DESTEK**

Seval KIZILDAĞ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2009

KABUL VE ONAY

Seval KIZILDAĞ tarafından hazırlanan “Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Yalnızlık, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek” başlıklı bu çalışma, 10.06.2009 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Fidan KORKUT-OWEN (Başkan)

Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM (Danışman)

Doç. Dr. Tuncay ERGENE

Doç. Dr. Filiz BİLGE

Yrd. Doç. Dr. Metin PİŞKİN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.....

Prof. Dr. İrfan ÇAKIN

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin bir yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

10.06. 2009

Seval KIZILDAĞ

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'ne Bağlı Kız ve
Erkek Yetiştirme Yurdunda Yaşayan ve Araştırmaya Esin Kaynağı Olan
Geleceğimizin Umut Dolu Gençlerine ,

TEŞEKKÜR

Bu araştırma, araştırmacının dışında birçok kişinin desteği ve hoşgörüsüyle yürütülmüştür. Tezimin planlanmasından sonuçlanmasına dek her aşamasında bana destek olan ve sabırla yol gösteren, tez danışmanım, Sayın Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM' a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez jürisinde bulunan ve değerli dönütleriyle araştırmama önemli katkılar getiren Anabilim Dalı Başkanı Sayın Prof. Dr. Fidan KORKUT-OWEN'a, Sayın Doç. Dr. Tuncay ERGENE'ye, Sayın Doç. Dr. Filiz BİLGE'ye ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Metin PİŞKİN'e teşekkürlerimi sunuyorum. Bugünkü temel mesleki donanımlarımın mimarları olan İnönü Üniversitesi PDR Anabilim Dalı'nın değerli tüm hocalarına ve tezimle ilgili kaynaklar konusunda yardımını ve desteğini esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Mustafa KUTLU'ya teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim süresince bana her türlü kolaylığı gösteren, anlayışlı yaklaşımı ile bana yardımcı olan Çorum Kız Yetiştirme Yurdu Müdürü Sayın Ali İhsan KÖRPE ve orada bana bir aile sıcaklığı sunan değerli büyüklerime, içtenlikle ve sabırla uygulamalarda bana destek olan Çorum Erkek Yetiştirme Yurdu Müdür Yardımcısı Sayın Adem ÖZTÜRK' e teşekkür ediyorum.

Çorum, Amasya, Eskişehir, Samsun Kız ve Erkek Yetiştirme Yurdu idarecileri ve tüm çalışanlarına, Çorum Kız Meslek Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Amasya Kız Meslek Lisesi idarecileri ve öğretmenlerine uygulama aşamasında yardımlarını esirgemedikleri için teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimimin başında yaşadığım sıkıntıları atlatmama yardımcı olan Çorum Bayat Ahacık Nazpınar İlköğretim Okulu idarecilerine ve samimi dostluklarıyla hep yanımda olan, beni sürekli destekleyen sevgili ev ve araştırma görevlisi arkadaşlarıma ve uygulamalarımın temel dayanağı olan sevgili gençlere desteklerinden dolayı içtenlikle teşekkür ederim.

Özellikle tüm yaşamım boyunca benim için yaptıkları her türlü fedakârlıkla bu günlere gelmeme vesile olan ve desteklerini her zaman yanımda hissettiğim sevgili annem, babam ve aileme çok teşekkür ediyorum.

ÖZET

KIZILDAĞ, Seval. Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Yalnızlık, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009.

Bu araştırmada yetiştirme yurdunda ve ailesiyle yaşayan öğrencilerin akademik başarıları incelenmiştir. Yalnızlık, boyun eğici davranışlar, sosyal destek değişkenlerinin akademik başarının yordayıcısı olup olmadıkları ve aynı değişkenler açısından yetiştirme yurdunda ve ailesiyle yaşayan öğrenciler arasında fark olup olmadığı incelenmiştir.

Ailesiyle yaşayan öğrenciler (n=303) 2008- 2009 eğitim öğretim yılında Amasya ve Çorum illerindeki kız meslek ve endüstri meslek liselerine devam etmektedirler. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'ne bağlı Amasya, Çorum, Samsun ve Eskişehir'deki kız ve erkek yetiştirme yurtlarında kalan 207 öğrenci ise liseye devam etmektedir.

Akademik başarı düzeyini belirlemek amacıyla öğrencilerin 2008-2009 eğitim öğretim yılı birinci dönemi not ortalamaları e-okul kayıtlarından alınmıştır. Öğrencilerin yalnızlık düzeyleri Russal, Peplau ve Cutrona (1978) tarafından geliştirilen ve Demir (1989) tarafından uyarlanan "Ucla Yalnızlık Ölçeği" ile, boyun eğici davranışlar düzeyi Gilbert ve Allan (1994) tarafından geliştirilen ve Şahin ve Şahin (1992) tarafından uyarlanan "Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği" ile sosyal destek düzeyleri, Yıldırım (2004) tarafından geliştirilen "Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" ile ölçülmüştür. Araştırmada ele alınan diğer değişkenler araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" ile elde edilmiştir.

Bu araştırmada verilerin analizi için SPSS 15.0 kullanılmıştır. "Arkadaş ve öğretmen desteği", "yalnızlık", "boyun eğici davranışlar" değişkenleri ile "akademik başarı" arasında doğrusal bir ilişki olduğu belirlendikten sonra aşamalı regresyon analiz tekniği uygulanmıştır.

Araştırmanın bağımsız iki grubu arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlılığını sınamak için t testi kullanılmıştır. “t testi” kullanılmadan varyansların homojenliklerine bakılmış ve sonuçlar açıklanmıştır.

Araştırmanın bulguları şöyledir:

1. Yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin akademik başarılarını “boyun eğici davranışlar”, “öğretmen desteği” ve “cinsiyet” anlamlı olarak yordamaktadır.
2. Ailesiyle yaşayan öğrencilerin akademik başarılarını “cinsiyet” ve “yalnızlık” anlamlı olarak yordamaktadır.
3. Yetiştirme yurdunda ve ailesiyle yaşayan öğrencilerin akademik başarı ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmazken; arkadaş ve öğretmen desteği, yalnızlık, boyun eğici davranış puanlarının ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmış ve ileride yapılacak araştırmalara ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Akademik Başarı, Yalnızlık, Boyun Eğici Davranışlar, Sosyal Destek.

ABSTRACT

KIZILDAĞ, Seval. Loneliness, Submissive Acts and Social Support as the Determiners of Academic Success, M. A. Thesis, Ankara, 2009.

In this research, the academic successes of the students that stayed at orphanages and the ones that lived with their families were analyzed. The variants of loneliness, submissive acts and social support were analyzed to show whether they were the determiners of the academic success and it was analyzed, in terms of the same variants, whether there was a difference between the students that stayed at orphanages and the ones that lived with their families.

The students that lived with their families (n=303) were 9th, 10th, and 11th grade students in 2008-2009 educational term at Kız Meslek and Endüstri Meslek Liseleri in Amasya and Çorum. 207 students staying at the orphanages (all of which were connected to Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu) were in high schools in Amasya, Çorum, Eskişehir, Samsun.

In order to clarify the academic success of the students, the first term notes of the students in 2008-2009 educational year were received from the e-school records. The loneliness levels of the students was calculated by “Ucla Loneliness Scale” which was developed by Russel, Peplau and Cutrana (1978) and adapted to Turkish by Demir (1989), submissive acts levels by “Submissive Acts Scale” developed by Gilbert and Allan (1994) and adapted to Turkish by Şahin and Şahin (1992) and the social support levels by “Perceived Social Support Scale” which was developed by Yıldırım (2004). The information about the other variants of the research was tested by “Personal Data Form” developed by the researcher.

SPSS 15.0 was used for the statistical data analysis in this research. After it was found out that there was a direct relationship between the variants “The Support of Friend and Teacher,” “Loneliness”, “Submissive Acts” and “Academic Success”, the stepwise regression analysis technique was used.

In order to analyze whether the difference between the two independent groups of the research was statistically meaningful, “t” test was used. Before using “t test,” the homogeneity of the variances was analyzed and the results were explained.

The results of the study were as follows:

1. The academic success of the students at orphanages was determined meaningfully by the variants of “submissive acts”, “the support of teacher” and “gender.”
2. The academic success of the students that lived with their families was determined meaningfully by the variants of “gender” and “loneliness.”
3. While the difference between the academic success notes of the students that stayed at orphanages and the ones that lived with their families was not found to be meaningful, the difference between the levels of the support of friend and teacher, loneliness and submissive acts was found to be meaningful.

The results of the research were discussed in the light of literature and recommendations were made for the future researches.

Key Words: Academic Success, Loneliness, Submissive Acts, Social Support.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Problem	8
1.1.1. Alt Problemler	8
1.2. Sayıtlılar	9
1.3. Sınırlılıklar	9
1.4. Tanımlar	10
1.5. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	12

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	15
2.1.1. Ergenlik ve İlgili Araştırmalar	15
a) Biyolojik Kuramlar	17
b) Organizmik Kuramlar	18
c) Öğrenme Kuramları	18
d) Sosyolojik Kuramlar	19
e) Tarihsel ve Antropolojik Yaklaşımlar	19
2.1.2. Yalnızlık ve İlgili Araştırmalar	22
2.1.3. Sosyal Destek ve İlgili Araştırmalar	27

2.1.4. Boyun Eğici Davranışlar ve İlgili Araştırmalar	31
2.1.5. Yetiştirme Yurtları ve İlgili Araştırmalar	34
2.1.6. Akademik Başarı ve İlgili Araştırmalar	40

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1.Araştırma Grubu.....	45
3.2.Veritoplama Araçları	48
3.2.1 Ucla Yalnızlık Ölçeği	48
3.2.1.1 Ucla Yalnızlık Ölçeği'nin Güvenirliği.....	48
3.2.1.2 Ucla Yalnızlık Ölçeği'nin Geçerliliği	48
3.2.1.3.Ucla Yalnızlık Ölçeği'nin Puanlanması.....	49
3.2.2 Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ -R)	49
3.2.2.1 Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin (ASDÖ) Güvenirliği	50
3.2.2 .2. Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin (ASDÖ) Geçerliliği.....	50
3.2.2.3. Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin (ASDÖ) Puanlanması	50
3.2.3 Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ).....	51
3.2.3.1. Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nin (BEDÖ) Güvenirliği.....	51
3.2.3.2. Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nin (BEDÖ) Geçerliliği	51
3.2.3.3. Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nin (BEDÖ) Puanlanması.....	51
3.2.4. Kişisel Bilgi Formu (KBF)	52
3.3. Veritoplama İşlemi	52
3.4. Verilerin Analizi.....	52

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1 Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarı Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	54
4.2. Ailesiyle Birlikte Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarı Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	57
4.3. Yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin akademik başarı, arkadaş desteği, öğretmen desteği, yalnızlık, boyun eğici davranışlar düzeylerine ilişkin T testi bulguları	59

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

5.1 Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarılarını Yordamada Cinsiyet, Arkadaş Desteği, Öğretmen Desteği, Yalnızlık ve Boyun Eğici Davranışlar Değişkenlerine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	61
5.2 Ailesiyle Birlikte Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarılarını Yordamada Cinsiyet, Arkadaş Desteği, Öğretmen Desteği, Yalnızlık ve Boyun Eğici Davranışlar Değişkenlerine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	63
5.3. Yetiştirme Yurdunda ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarı, Arkadaş Desteği, Öğretmen Desteği, Yalnızlık ve Boyun Eğici Davranışlar Düzeylerine İlişkin t Testi Sonuçları Bulgularına Göre Tartışma ve Yorumu	64

BÖLÜM VI

VARGI VE ÖNERİLER

KAYNAKÇA	70
EKLER.....	82
EK 6 UCLA YALNIZLIK ÖLÇEĞİ.....	83
EK 7 BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLAR ÖLÇEĞİ	84
EK 8 ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ	85
EK 9 KİŞİSEL BİLGİ FORMU	86
EK 10 ONAY	87

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. 2009 Yılı Mart Ayı Şhcek Genel Müdürlüğüne Bağlı Kuruluşların Mevcut Durumu	5
Tablo 2. Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Anne-Baba Eğitim Düzeyi, Kardeş Sayısına Göre Dağılımı	47
Tablo 3. Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarılarının Yordayıcısı Olarak Yalnızlık, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Desteğe İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları	56
Tablo 4. Ailesiyle Birlikte Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarılarının Yordayıcısı Olarak Yalnızlık, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Desteğe İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları	58
Tablo 5. Yetiştirme Yurdunda ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarı, Arkadaş Desteği, Öğretmen Desteği, Yalnızlık ve Boyun Eğici Davranışlar Düzeylerine İlişkin t Testi Sonuçları	59

BÖLÜM I

GİRİŞ

Toplum geliştikçe ve değıştikçe, ortaya çıkan yeni gereksinimler de sunulan eğitim hizmetlerini etkilemekte, dolayısıyla eğitimin işlevleri de değışmekte ve gelişmektedir. Değişen ve gelişen toplum farklı niteliklere sahip, donanımlı, sağlıklı, kendine yetebilen, kendini geliştirebilen, çevresiyle ve kendisiyle uyum içinde olan bireylere ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaç ancak, bireyi merkeze alan, bireyin bütün yönleriyle gelişmesini sağlayan ve destekleyen bir eğitim anlayışıyla mümkündür. Toplumların gelişmişlik düzeyleri ile toplumu oluşturan bireylere sunulan eğitim hizmetlerinin niteliği arasında doğrudan bir ilişki vardır.

Glasser (1999)'a göre eğitim, doğumla başlar ve yaşamımız boyunca devam eder. Eğitimin temel amacı, kendisi ve çevresiyle uyum içinde olan, kendini tanıyan ve geliştirebilen, üretken bireyler yetiştirmektir. Bireyin özellikle bilişsel yönünün gelişmesini vurgulayan geleneksel eğitim anlayışından farklı olarak, çağdaş eğitim anlayışı bireyin zihinsel, fiziksel, sosyal ve duygusal yönden bir bütün olarak gelişmesini hedefler. Çağdaş eğitim anlayışı, öğrenci merkezli bir eğitim sistemini öngörür. Bu eğitim anlayışında, öğrenci öğrenme sürecinde sorgulayabilen, eleştirebilen, karşılaştırmalar yapabilen aktif bir role sahiptir.

Eğitim denildiği zaman akla gelen ilk kavram okuldur. Öğrencilerin yeni bilgiler edindiği ve eğitsel, kişisel-sosyal anlamda yetiştirildiği ortamlar olan okul kavramının araştırmacılar tarafından birçok tanımı yapılmıştır. Ladd (1990)'a göre okul, çocukların sürekli etkileşim içinde olmasını sağlayan ve sosyal ilişkilerini geliştiren, insanın gelişimini biçimlendiren en genel, etkili ve kurumsallaşmış sosyalleşme ortamlardır. Tezcan (1997)'e göre toplumun ve bireylerin gereksinimlerine uygun olarak önceden ana hedefleri belirlenmiş programlar doğrultusunda öğretim aktiviteleri sunularak, öğrencilerde davranış değışikliği meydana getirilmeye çalışılan yerlerdir. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere okul bireyin her yönden gelişmesini hedefleyen kurumlardır.

Steinberg (2002)'e göre eğitimde başarı için, çoğunlukla okul performansı, akademik başarı ve eğitsel başarı tanımlamalarından biri kullanılır. Okul sistemi içinde öğrencinin okul başarısı başka deyişle akademik başarısı, üzerinde sıkça durulan ve çalışılan bir kavramdır. Özabacı (2001)'e göre okul başarısı, okulda alınan notların değerlendirilmesi ve bu notların belirli bir ortalamanın üstünde yer alması anlamına gelmektedir.

Akademik başarı, hem öğrenci hem öğrencinin ailesi hem de öğrencinin yaşadığı toplum açısından önemlidir. Türk eğitim sistemine baktığımızda da başarının eğitim hedeflerinin temelini oluşturduğunu söyleyebiliriz. Öğrencinin okulda elde ettiği başarının yükseltilmesi için aileler maddi olanakları doğrultusunda çocuklarını özel okullara, dershanelere, etüt merkezlerine göndermekte veya özel derslerle çocuklarının başarılarını desteklemektedirler.

Akademik başarının eğitim sistemimiz için bu denli önemli olması öğrencinin bir üst eğitim-öğretim kurumuna yerleşebilmesinde başarılı olması gereken SBS, ÖSS vb. sınavlar için bir önkoşul niteliği taşımasından kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle akademik başarının yüksek olması söz konusu sınavlarda da başarılı olmayı sağlayacaktır.

Yalçın (2007)'e göre yaşamla mücadelede karşılaşılan problemlerin belki de en yoğun ve karmaşık olduğu ve temel ihtiyaçların önem kazandığı gelişim dönemi olan ergenlik, bireyin bir yandan kimlik kazanma bir yandan da temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılayarak mutluluğu yakalama çabalarının ön plana çıktığı oldukça çalkantılı dönemdir. Yavuzer (1987)'e göre bu dönemde ergen kim olduğunu, neye değer vereceğini, kime bağlanıp inanacağını ve amacını bulmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla ergenin geleceğe ilişkin yapacağı planlarda ya da amaçlarını gerçekleştirmede akademik başarısının büyük etkisi olacaktır.

Başarı, ergen bireyin kendini değerli hissetmesine ve kendisine güvenmesini sağlar. Aynı zamanda akademik başarı toplumsal kabulü arttıran bir etkidir. Ailenin,

toplumun ve öğretmenlerin akademik başarıya göre öğrencileri değerlendirmesi, gencin kendisini değerlendirmesini de önemli düzeyde etkileyebilir.

Buna karşın okul başarısındaki düşüklük öğrencinin suç işlemesine, saldırgan davranışlar göstermesine, içe kapanmasına, öğretmen, anne-baba ve yaşlılarına yabancılaşmasına neden olabilir. Başarısızlık, öğrencinin ilköğretim döneminden başlayarak tüm öğrenim hayatı boyunca karşılaşacağı bir durumdur. Okul döneminde yaşanan başarısızlığın birçok nedeni vardır. Başarısızlık nedenleri öğrencinin kendisinden, ailesinden veya eğitim-öğretim yapılan kurumlardan kaynaklanabilmektedir. Özellikle ergenlik döneminde yoğunluk kazanan duygusal ve fiziksel gelişmeler sonunda ortaya çıkan durumlar bu dönemdeki başarısızlığın nedenlerindendir.

Ergenin akademik başarısını etkileyen en önemli sosyal çevre faktörlerinden biri ailedir. Sağlıklı aile ortamı, ailenin destekleyici yaklaşımı, aile-okul işbirliği okul başarısını olumlu yönde etkilemektedir. Aile kavramı, Özgüven (2000)'e göre aynı çatı altında yaşayan, gelirlerini paylaşan, evlilik ve kan bağlarıyla birbirlerine bağlı, çeşitli roller ile birbirlerini etkileyen bireylerin oluşturduğu, yasal, sosyal ve ekonomik bir kurum olarak tanımlanır.

Hepimiz farklı özelliklere sahip aile yapısı içinde doğuyoruz veya bir şekilde hayatımızın bir bölümünü veya tamamını aile çatısı altında geçiririz. Kim olduğumuzu, bu ailelerde kavrarız; bu ailelerde gelişir ve değişiriz. Atkinson ve Atkinson (2005)'e göre ailemizin (ya da tek tek üyelerinin) işlevine katkıda bulunmak için, genellikle dile getirilmeyen kurallar çerçevesinde yaşar, aile yemekleri bayram, yılbaşı, doğum günleri gibi önemli günlerde birlikte olunacak rutinler yaratır, bunları sürdürür ve bunlarla yaşarız.

Kılıçcı (1989) ergenlik döneminde, bireyin tutarlı ve akılcı bir yaşam felsefesi ile sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirebilmesi için güvenli bir eğitim, aile ortamına ve bilinçli bir rehberliğe gereksinimi olduğunu belirtmektedir. Aile yaşantısının niteliği öğrencinin akademik başarısında etkilidir. Şöyle ki aile ortamında sevilen, değer

verilen, hakları önemsenen bir bireyin kişilik gelişimi olumlu yönde destekleneceğinden, buna bağlı olarak akademik başarısı da aynı yönde gelişme gösterebilecektir. Yetiştirme yurdunda yaşayan ergenler için de aynı destek yurt çalışanları tarafından verildiği takdirde akademik başarıları olumlu yönde değişiklik gösterecektir. Ancak her aile yapısı, bireyin gelişimi için elverişli şartlara veya özelliklere sahip olamayabilir.

Şenel (2001)'e göre, ergenin kendi yaşamında ve çevresinde doyurucu etkinlikler gerçekleştirmesini engelleyen yoksulluk, aile üyelerinin kaybı, anne-babanın boşanması gibi olumsuz deneyimleri, kendine yeterli olma duygusunu olumsuz etkilemekte ve psikolojik sağlığının bozulmasına neden olmaktadır. Bıçakcı ve Gürsoy (2005)'a göre ailesi ile arasındaki duygusal bağı, güvene dayanan ergenler ergenlik döneminin yarattığı sıkıntılardan daha az etkilenmekte ve bu dönemde ergen dışarıya yönelse de her zaman yanında olabileceği bir ailesinin varlığını bilmesi kendini daha güvenli hissetmesine dolayısıyla yaşamla ilgili kaygılarının azalmasına neden olmaktadır.

Yalçın (2004)'e göre sevgi ve ihtiyacı karşılanamayan, isteklerini hiçbir şekilde elde edemeyen sürekli olarak kurallara bağımlı olarak davranmak zorunda bırakılan bir ergen akademik anlamda da başarılı olamayacaktır. Ruh sağlığı açısından değerlendirildiğinde ergenlerin, değişen toplum şartlarında daha çok risk altında oldukları söylenebilir. Okullarda şiddetin artması, erken yaşlarda uyuşturucu madde vs. gibi alışkanlıklar edinilmesi, hızlı toplumsal değişimler yüzünden aile yapılarının bozulması veya sarsılması bu risk faktörlerini artırmaktadır.

Maddi sıkıntılar, aile üyelerinin ölümü, boşanma, aile içi ve dışı istismara uğrayan veya uğrama ihtimali yüzünden aile yanında kalması uygun olmayan çocuklar, korunmaya muhtaç olup devlet tarafından kurum bakımına alınmaktadır. Korunmaya muhtaç çocuklara götürülen hizmetler, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu ile oldukça geniş kapsamlıdır. Bu hizmetler devletin yönetim ve denetimi altında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Genel Müdürlüğü bünyesinde birleştirilmiştir. Korunmaya muhtaç çocukların barındıkları

yerlerden biri yetiştirme yurtlarıdır. Aşağıdaki tabloda 2009 yılı mart ayı itibariyle Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğüne bağlı kuruluşlarda kayıtlı ya da fiilen bakılan çocuk sayısı istatistiği verilmiştir.

Kuruluşun Adı	Sayı	Kapasite	Kayıtlı Kişi Sayısı	Fiilen Bakılan Kişi Sayısı (Yatılı)
Çocuk Yuvası (0-6)	14	878	1129	568
Çocuk Yuvası (7-12)	51	3452	3837	2503
Çocuk Yuvası (0-12)	24	3156	4157	2330
Kız Yetiştirme Yurdu	45	2595	3579	2048
Erkek Yetiştirme Yurdu	64	4905	6193	3506
TOPLAM	198	14986	18895	10955

TABLO 1: 2009 Yılı Mart Ayı SHÇEK Genel Müdürlüğü'ne Bağlı Kuruluşların Mevcut Durumu

Kaynak: İstatistiklerle SHÇEK (2009)'dan elde edilen verilerden oluşturulmuştur.

2828 Sayılı Kanun'a göre, yetiştirme yurtları 13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edinmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Yetiştirme yurtlarında bakılan gençlerin, fiziksel ve psikososyal alanlarda aile ortamında yaşayan gençlere göre daha fazla desteğe gereksinim duydukları bir gerçektir. Bireyin kimlik gelişiminde bu denli önemli olduğu halde, ergenin bir

ailesinin olmaması, ailesi tarafından terk edilmesi, istismar veya ihmal edilmesi, kimlik gelişimini oldukça olumsuz yönde etkileyebilir. Toplumsal açıdan da birçok olumsuzluğu beraberinde getiren bu durumun, kurum bakımı altında olan çocuklar için ruh sağlığı ve eğitim politikalarının onların lehine düzenlemesini gerekli kılmaktadır.

Anne babasından birtakım sebeplerden dolayı destek alamayan ve kurum bakımı altında bulunan ergenler, kurumda onlar için hizmet veren personelden bu ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaktadır. Yetiştirme yurtlarında kalan ergenlerin, o kurumlarda çalışan kişilerden aldıkları destek düzeyleri farklı sebeplere bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Kurumda çalışan tüm personeller, orda yaşayan bireyler için tıpkı birer aile üyesi gibidirler. Hatta bu kuruluşlarda kalan çocukların veya gençlerin orda çalışan personele örneğin “müdür baba”, “müdüre anne” şeklinde hitap ettikleri gözlenmektedir.

Ailesi yanında kalan ergenlerle, yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin her ne kadar psikolojik ve sosyal ortamları farklı olsa da, içinde bulundukları gelişimsel dönem açısından benzer özellikler taşımaktadır. Bu benzer özellikler, bağımsızlık isteği, yetişkinlerin fikirlerine sürekli muhalefet olma, onları anlayışsızlıkla suçlama, karşı cinse ilgi ve yaklaşma konularında yoğunlaşmaktadır. Hatta bu dönemde aile ergen için sosyal ilişki bağlamında ikinci ya da daha geri sıralara itilmiştir. Genel olarak akranlar veya arkadaşlar ergenin sosyal ilişki çemberinde merkezdedir.

Literatürde akademik başarının çok sayıda kavramla ilişkisi olduğuna ilişkin araştırma vardır. Akademik başarının Özgüven (1974)’e göre öğrencilerin kişilik ve ailesel nitelikleri, mezun oldukları okulun özellikleri, Eski (1980)’e göre zekâ ve yetenek, Güngör (1989)’e göre akademik başarı ya da başarısızlık, öğrencinin duygusal özellikleri ve yalnızlık ve utangaçlıkla ilişkili, Can (1992)’e göre çalışma alışkanlıkları gibi çok sayıda faktör tarafından etkilendiğini bilinmektedir. Gündoğdu (1994)’e göre sınav kaygısıyla ilişkilidir.

Akademik başarının Cutrano ve Cole (1994)'e göre algılanan sosyal destekle, Özabacı (2005)'e göre bireyin demografik özellikleriyle (cinsiyet, yaş, anne-baba eğitim düzeyi, ailenin ekonomik durumu vb.), Kıran-Esen (2003)'e göre risk alma, Yıldırım ve Ergene (2003)'e göre, aile-öğretmen desteği, boyun eğici davranışlar, sınav kaygısıyla ilişkisi vardır.

Pekel (2004)'e göre akran zorbalığıyla, Coşkun (2004)'a göre aile yanında veya aileden uzak yaşamayla, Yıldırım (2006)'e göre sosyal destek, gündelik sıkıntılarla, Dayıoğlu ve Türüt-Aşık (2007)'e göre, cinsiyet farklılıklarıyla, Aslanargun (2007)'e göre, aile-okul işbirliğiyle, Burger (2006)'e göre araştırmacılar akademik başarı ile kontrol odağı ve Gülleroğlu (2008)'e göre öğrenciler arasındaki rekabetle ilişkili olduğuna dair araştırmalar bulunmaktadır.

Akademik başarıları yüksek olan öğrencilerin, aile ve okul çevresinde daha çok ilgi görüp kabullenilmesi kimlik gelişimini destekleyebilir. Yıldırım ve Ergene (2003)'e araştırmasına göre, boyun eğici davranışlar ile akademik başarı arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Yani birey yüksek düzeyde boyun eğici davranışlara sahipse, akademik başarısı da buna bağlı olarak düşebilmektedir.

Günümüz eğitim sistemi içinde okulların en temel amaçlarından biri akademik başarı olarak görünmesine rağmen literatürde okul başarısında ve akademik motivasyonda sosyal ve psikolojik faktörlerin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Schaps (2003), okulların; öğrencilerin fiziksel ve duygusal güvenlik, yakın ve destekleyici ilişkiler kurma ve özyeterlilik gibi psikolojik ihtiyaçları karşıladıkları zaman, öğrencilerin kendilerini okula daha çok adadıklarını ve daha çok bağlandıklarını belirtmektedir (Akt. Yalçın, 2004).

Özetle, ülkemiz genç nüfus potansiyeline sahiptir. T.C. Sağlık Bakanlığı (2006) nüfusumuzun yaklaşık % 40'ı 0- 18 yaş arası çocuk ve ergenlerden oluştuğunu belirtmektedir. Genç nüfus oranımızın yüksek olması, eğitime yapılacak yatırımların ve eğitim politikalarımızın yeniden düzenlenmesi açısından bir önem arz etmektedir.

Çünkü bir toplumun kalkınması ancak eğitime yapılacak yatırımlara ve bu yatırımların düzenli ve dengeli bir şekilde kullanılmasına bağlıdır.

Toplumumuzda aile ve ailenin temel işlevlerini yerine getirmeye çalışan yetiştirme yurtlarının, gençlerin eğitilmeleri, yetiştirilmeleri ve kendileriyle ve toplumla uyum içinde olmalarını sağlamaları açısından önemli görevleri bulunmaktadır. Eğitim sistemi içerisinde hedeflenen akademik başarının öğrencinin diğer alanlardaki başarısına da yansıyabileceği düşüncesinden hareketle ergen için en uygun psikolojik ortamın sağlanması ve ergenlik dönemine özgü duygusal durumların ergeni nasıl etkilediği ve ona nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda uygun davranışların edinilmesi gerekli görülmektedir. Bu araştırmada, akademik başarı, yalnızlık, sosyal destek ve boyun eğici davranışlar düzeyleri ve öğrencilere ilişkin bazı değişkenlerle bir arada ele alınarak incelenmiştir.

1.1 Problem

- a) Akademik başarıyı yalnızlık, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek değişkenleri anlamlı olarak yordamakta mıdır?
- b) Yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında yaşayan öğrencilerin akademik başarı, sosyal destek, yalnızlık ve boyun eğici davranışları anlamlı olarak farklı mıdır?

1.1.1 Alt Problemler

Probleme dayalı olarak irdelenen alt problemler aşağıda verilmiştir.

- 1) Yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin akademik başarılarını,
 - a) Cinsiyet,
 - b) Arkadaş desteği,
 - c) Öğretmen desteği,

- d) Yalnızlık,
- e) Boyun eğici davranışlar değişkenleri manidar olarak yordamakta mıdır?

2) Ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin akademik başarılarını,

- a) Cinsiyet,
- b) Arkadaş desteği,
- c) Öğretmen desteği,
- d) Yalnızlık,
- e) Boyun eğici davranışlar değişkenleri manidar olarak yordamakta mıdır?

3) Yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin,

- a) Akademik başarıları,
- b) Arkadaş desteği,
- c) Öğretmen desteği,
- d) Yalnızlık düzeyi,
- e) Boyun Eğici davranışları manidar olarak farklı mıdır?

1.2. Sayıtlar

Araştırmanın sayıtları aşağıda ifade edilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin verilen ölçekleri ‘Ucla Yalnızlık Ölçeği (UCLA)’, ‘Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ)’, ‘Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ-R)’, ve ‘Kişisel Bilgi Formu (KBF)’yi içtenlikle ve objektif olarak yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.3. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıda verilmiştir.

2. Bu araştırma, araştırma kapsamına alınan yetiştirme yurtlarında ve aileleriyle birlikte yaşayan öğrencilerle sınırlıdır.
3. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin akademik başarı düzeyi 2008-2009 eğitim-öğretim yılı birinci dönem sonuna ait ve e-okul kayıt sisteminden alınan not ortalamaları ile sınırlıdır.
4. Araştırmadan elde edilen bulgular, araştırma kapsamına alınan bireylere benzediği ölçüde diğer bireylere genellenebilir.

1.4. Tanımlar

Akademik Başarı (Academic Success) : Akademik başarı eğitim sistemi içinde öğrencinin standart testlerden aldığı notların derecesidir. Bu araştırmada yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin akademik başarı düzeylerine ilişkin 2008-2009 eğitim öğretim yılı birinci dönem sonuna ait not ortalamaları e-okul kayıtlarından alınarak kullanılmıştır.

Yalnızlık (Loneliness) : Peplau ve Perlman (1982)'e göre yalnızlık, kişinin sosyal ilişkiler ağıının, nitel ya da nicel olarak önemli ölçüde yetersiz olduğu durumlarda yaşanan olumsuz bir duygudur. Bu araştırmada yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin yalnızlık düzeyi Peplau ve Ferguson'un (1978) geliştirdiği ve Demir (1989) tarafından uyarlanan "Ucla Yalnızlık Ölçeği" ile ölçülmüştür. Ölçekten yüksek puan almak yüksek yalnızlık düzeyine, düşük puan almak düşük yalnızlık düzeyine işaret etmektedir.

Sosyal Destek (Social Support) : Yıldırım (2006)'a göre sosyal destek, bireyin çevresinden gördüğü dürüst ve empatik tepki, gördüğü ilgi, sevgi, güven, saygı, takdir edilme, bilgi edinme ve maddi yardım gibi kişisel, sosyal, psikolojik ve ekonomik nitelikli her türlü yardım sürecidir. Bu araştırmada sosyal destek, arkadaş desteği ve öğretmen desteği boyutlarında ele alınmıştır.

Algılanan Sosyal Destek (Perceieved Social Support) : Connely (1998)’e göre algılanan sosyal destek, bireyin güvendiği kişilerden gereksinimi olduğunda yardım alabileceğine dair inancı, buna ilişkin bilişsel tarzıdır. Bu araştırmada algılanan sosyal destek, yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin arkadaşlarından ve öğretmenlerinden aldıkları destek boyutlarında ele alınmıştır.

Araştırmada Yıldırım (2004) tarafından geliştirilen “Algılanan Sosyal Destek Ölçeği”nin “Arkadaş Desteği” ve “Öğretmen Desteği” alt ölçekleri kullanılmıştır. Ölçekten alınan yüksek puan, algılanan yüksek sosyal desteğe, düşük puan ise, algılanan düşük sosyal desteğe işaret etmektedir.

Boyun Eğici Davranışlar (Submissive Acts) : Gilbert ve Steven (1994)’e göre boyun eğici davranışlar, başkalarını kırmamaya ve incitmemeye özen gösteren, herkesi memnun etmeye çalışan ve iyiliksever olmaya eğilimli, hayır demekten çekinen, hoşlanmadığı durumları ifade etmekte ve öfkesini göstermekte zorluk çeken, sürekli onaylanma gereksinimi duyan, düşüncelerini ve haklarını savunamayan ve benzeri davranışlarla gözlenebilen bir kişilik özelliği kümesi olarak tanımlanmaktadır (Akt. Tekin ve Filiz, 2008).

Bu araştırmada yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin boyun eğici davranışlar düzeyi Gilbert ve Allan (1994) tarafından geliştirilen ve Şahin ve Şahin (1992) tarafından uyarlanan “Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği” ile ölçülmüştür. Bu ölçekten yüksek puan almak yüksek boyun eğici davranışlar düzeyine, düşük puan almak düşük boyun eğici davranışlar düzeyine işaret etmektedir.

Yetiştirme Yurdu (Orphanage)

Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik (1995)’e göre yetiştirme yurdu, 13-18 yaş ve üzerindeki korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak, bir iş veya meslek sahibi edinmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını ifade etmektedir.

1.5. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Bir toplumun kalkınması o toplumun sahip olduğu doğal kaynakları, sermayeyi ve insan kaynaklarını kullanılmasına bağlıdır. Özellikle insan kaynaklarının verimli bir şekilde kullanılması kalkınmanın önemli şartlarından biridir. Buna bağlı olarak insan gücünün iyi yetiştirilmesi ancak iyi bir eğitimle sağlanır. Bilen (1999)'e göre, eğitimde hedef, bireyin yaratıcılığını, girişimciliğini, sorumluluk almasını ve liderlik özelliklerini geliştirmek, sosyalleşmesini ve farklı kişilikteki insanlarla uyum içinde yaşayabilmesini sağlamaktır. Bireyin bu amaçlar doğrultusunda yetiştirilmesi, onun bir bütün olarak gelişmesini sağlamakla birlikte toplumda başarılı bir birey haline gelmesini de sağlar.

Genel olarak bireyin uyum içinde olması ve yaşamdan doyum almasını ifade eden başarı özellikle eğitim sistemi içinde üzerinde önemle durulan bir konudur. Türk eğitim sistemi de başarı odaklıdır. Akademik başarı, genel olarak öğrencinin eğitim sistemi içinde okulda standart testlerden aldığı notlardır. Öğrencinin başarısını değerlendirmede önemli bir ölçüt olan akademik başarı, öğrencinin konuyu öğrenip öğrenmediği veya ne kadarını öğrendiği bilgisini verir. Bunu yanısıra öğretmenin başarısı veya mesleki becerisi, sınıfın ve okulun akademik düzeyi hakkında da bir öngörünün oluşmasını sağlayabilir.

Özellikle ergenlik döneminde akademik başarı öne çıkan konulardandır. Literatüre baktığımızda da başarı ile ilgili çoğu araştırmanın bu gelişim döneminde olan bireyler üzerinde olduğu görülmektedir. Çünkü başarının ergenlikte sıkça araştırılan ve çalışılan konu olmasının nedenlerinden biri ergenliğin, genel olarak eğitsel ve mesleki kararların alındığı dönem olması ve ergenin vereceği kararın ciddiyetini ve önemini anlamasıdır. Bir diğer neden ise ergenliğin soyut olarak düşünebilme ve diğer karmaşık bilişsel becerilerin edinildiği dönem olmasıdır.

Başarısızlık, bireyin başarılı olma isteğini, yeteneğini ve yaratıcılık yönlerini kullanabilme kapasitesini düşürmekte, öğrencinin kendine olan güvenini sarsmaktadır. Böylece başarısızlık beraberinde birey ve toplum için ciddi bir

mutsuzluğu getirir. Akademik başarının yüksek olması ise, öğrencinin bir üst öğrenim kurumuna geçişini kolaylaştırmanın yanında kişinin kendine olan güvenini de olumlu yönde destekler. Bu yüzden gerek aileler gerekse de okullarda yöneticiler, öğretmenler öğrencinin yüksek başarı sağlaması için tüm olanakları kullanma çabasıındadırlar.

Öğrencinin okul başarısını sağlayan veya engelleyen birçok etmen vardır. Bu etmenler öğrenciye, öğretmene ve öğrencinin içinde bulunduğu sosyal çevreye bağlı değişiklik gösterebilmektedir. Aile öğrencinin okul başarısını etkileyen önemli sosyal çevre faktörlerindendir ve toplumun en temel sosyal birimidir. Ailenin niteliksel özellikleri hem toplumu hem de eğitim sistemi içerisinde öğrencinin akademik başarısını etkilemektedir.

Toplumda her bireyin ne yazık ki sağlıklı bir aile ortamında yetiştirme şansı olamamaktadır. Ebeveynler arasında yaşanan çatışmalar, ailenin sosyoekonomik düzeyi, ebeveynlerden birinin veya her ikisinin ölümü, boşanmalar, cinsel ve fiziksel istismar vs. nedenlerinden kaynaklanan durumlarda aile temel işlevini yerine getiremeyebilir. Bu durumda sosyal devlet anlayışı doğrultusunda korunmaya muhtaç çocuklar kurum bakımı altına alınmaktadır.

Kurum bakımı altında kalan bireylerin kurumlara geliş nedenlerine bağlı olarak farklı psikolojik sorunları olabilmektedir. Literatüre baktığımızda kurum bakımı altında kalan bireylerin, özgüven, benlik saygısı, utangaçlık, umutsuzluk, depresyon, gelecek kaygısı, yalnızlık, sosyal destek vs. değişkenleri açısından ailesi yanında kalan bireylere kıyasla daha şanssız olduklarına dair araştırmalarla karşılaşmaktayız.

Yetiştirme yurtlarının, ergeni koruma, onun bir iş ve meslek sahibi olmasını sağlama amacının yanında asıl işlevini yerine getirebilmesi, yetiştirmekte olduğu bireyin tüm gelişimsel özelliklerini göz önünde bulundurarak onun psikososyal gelişimine uygun davranmasına bağlıdır. Yetiştirme yurtlarında yaşayan kız ve erkek ergenlerin psikolojik durumları bilinmeden onların sadece maddi ihtiyaçlarının karşılanması verilen hizmetin kalitesini düşürecektir.

Bir toplum ancak kendini kabul eden, kendine güvenen, sağlıklı kişilerarası ilişkiler kurabilen, geleceğe umutla bakan, çevresi ve kendisiyle uyum içinde olan gençler sayesinde değişip gelişebilir. Genç nüfuslu ülkemizde birtakım sebeplerden dolayı sağlıklı aile ortamından yoksun gençlerin korunduğu yerler olan yetiştirme yurtlarının fiziki, sosyal vb. yönlerden gençler lehine iyileştirilmesi, bu bireylerin bütünsel gelişimine katkı sağlayabilecektir.

Ülkemizde yetiştirme yurtlarında kalan bireylere yönelik birçok araştırma yapılmıştır. Fakat bu araştırmaların genel itibarıyla kurumların fiziksel durumları, işleyişleri, hizmet nitelikleri, bu kurumlarda kalan bireylerin benlik yapıları, depresyon düzeyleri, bedensel gelişimleri alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu araştırmada ise ergenlerin akademik başarı düzeyleri, yalnızlık, sosyal destek, boyun eğici davranışlar değişkenleriyle bir araya getirilerek daha kapsamlı bir çalışmayı yansıtmaktan önemli görülmekte ve bu konuda çalışma yapacaklara ışık tutabilecektir.

“Akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, sosyal destek, boyun eğici davranışlar” konulu bu araştırma, hem ailesi yanında hem de yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerin kişisel, sosyal, psikolojik davranış örüntülerinin anlaşılmasına yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırmanın ebeveynlerin, yurt çalışanlarının, öğretmenlerin, idarecilerin hem ailesi yanında hem de yetiştirme yurdunda yaşayan ergen için uygun davranış modellerini sergilemesi, buradan yola çıkarak eğitim politikalarının geliştirilmesi, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri açısından özellikle yetiştirme yurtlarında yaşayan ergenlere yönelik psiko-eğitsel programların geliştirilmesini sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma kapsamında ele alınan ergenlik, yalnızlık, sosyal destek, boyun eğici davranışlar, yetiştirme yurtları, akademik başarı ve ergenlik kavramları kuramsal açıdan genel olarak ele alınmış ve ilgili araştırmalar beraberinde verilmiştir.

2.1. Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

2.1.1. Ergenlik ve İlgili Araştırmalar

İnsan gelişimi dinamik bir yapıya sahiptir. Ergenlik bu dinamik yapı içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Ergenlik dönemi, fiziksel, ruhsal, biyokimyasal ve sosyal yönden hızlı büyüme, gelişme ve olgunlaşma süreçleriyle çocukluktan yetişkinliğe geçiştir ve genellikle kızlarda 11-12 yaşlar, erkeklerde ise 11-14 yaşları arasında başlamaktadır. Yıldırımkaya (2008)'e göre, ergenliğin özgün gelişme evreleri, biyolojik, psikolojik ve sosyal süreçlerdir.

Gelişim dönemleri içerisinde ergenlik, araştırmacıların sürekli ilgi odağında olmuştur. Bu alanda farklı toplumlarda ve kültürlerde çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Gerek fizyolojik açıdan gerekse de psiko-sosyal açıdan birçok değişimin yaşandığı ergenliğin bu yüzden ilgi odağı olması kaçınılmazdır. Gelişim kuramcıları ve diğer araştırmacılar ergenliği farklı boyutlarda ele almışlar ve tanımlamışlardır.

Amerika Psikiyatri Derneği tarafından yayınlanan psikiyatri sözlüğüne göre ergenlik; fiziksel ve duygusal süreçlerin yol açtığı cinsel ve psiko-sosyal olgunlaşma ile başlayan ve bireyin bağımsızlığını ve sosyal üretkenliğini kazandığı, çok da belirli olmayan bir zamanda sona eren kronolojik dönemdir ve hızlı fiziksel, psikolojik ve sosyal değişmelerle karakterize edilmektedir (Akt. Çuhadaroğlu-Çetin, 2006).

Tanımdan da anlaşılacağı üzere bireyin farklı yönlerinin eş zamanlı olarak gelişim ve değişimini vurgular.

Birey toplumda bir sosyalleşme süreci içindedir. Bu süreç ergenlik döneminde, bireyin temel sosyal çevresi olan ailenin yanına başka kişilerin de dahil olmasıyla genişler. Hatta aile yeni oluşturulan sosyal çevre halkasının dışında bile kalabilir. Bu yüzden Blos (1979) ergenliği, ergenin aile dışında yeni sevgi ve bağlanma objelerini araması gereken “ikinci bireyselleşme süreci” olarak tanımlamaktadır (Akt. Coterell, 1996).

Geleneksel görüşe göre ergenlik, huzursuzluğun olduğu, iç çatışmaların yaşandığı ve isyankârlıkla nitelenen fırtınalı ve gergin bir dönemdir. Bu dönemde genç, yetişkin bireyin davranışlarını, eğilimlerini, fikirlerini gözlemler ve araştırır. Gözlenen ve araştırılan birçok davranış, eğilim veya fikir denenebilir, kısmen veya tamamen değiştirilebilir ya da benimsenebilir. Atkinson ve Atkinson (2005)’a göre ergenler, bu değerlendirmeleri tutarlı bir görünüm içinde sentezlemeye çalışırlar.

Birey yaşamla sürekli mücadele içindedir. Mücadelenin en yoğun ve derin yaşandığı gelişim dönemi ergenliktir. Ergenlik döneminde birey, hem kendi kimliğini kazanma hem de toplum içinde uyumunu kolaylaştıracak psikolojik ihtiyaçlarını giderme çabasıdadır. İşte mücadele bu iki çaba arasında yaşanmakta ve bireyin ya da ergenin kişisel özellikleriyle paralel olarak, sonuçlanabilmektedir. Yani birey, bu mücadelesinde kişiliğini oluşturan tüm faktörlerin doğrudan veya dolaylı etkisiyle bir şekilde sonuca ulaşabilmektedir.

Bireyin doğumundan ölümüne kadar her gelişim döneminde sosyal desteğe ihtiyacı olmaktadır. Sosyal desteğe duyulan ihtiyaç bazı gelişim dönemlerinde artmaktadır. Ergenlik dönemi de bağımsızlık isteğinin üst seviyelerde olmasının yanında sosyal desteğe duyulan gereksinimin belki en çok yaşandığı gelişim dönemidir. Erden ve Akman (1995) yaşam dönemleri içinde ergenliğin bireyin benliğine dönük duygularının en çok değiştiği; bununla birlikte, sağlıklı bir kişilik gelişimi için kendini kabul edebilmenin önem kazandığı ve bu karmaşa içinde sosyal desteğe

yoğun olarak ihtiyaç duyulan bir dönem olduğunu belirtirler (Akt. Akın ve Ceyhan, 2005).

Ergenlik insan yaşamının gelişimsel bir sürecidir. Wolman (1998)'a göre ergenlikle ilgili bazı görüşler tüm insan varoluşunun ortak kimyasal süreçler tarafından belirlendiği yönündedir. Bunlar doğum öncesi, doğum, bebeklik, çocukluktan ergenliğe genç yetişkinliğe, orta yaşlar ve yaşlılığa geçişin temel çalışma alanlarıdır. Hiçbir insan varoluşu aynı biyolojik ve psikolojik değişikliklerden geçmez. Çevresel, fiziksel ve psikososyal faktörler, fiziksel ve psikolojik gelişimin yönünü önemli düzeyde etkiler.

Başta da belirtildiği gibi ergenlik literatüre girdiği ilk zamanlardan bu yana sıkça çalışılan bir gelişim dönemi olmuştur. Araştırmacılar veya kuramcılar, kendi geliştirdikleri kuramlar çerçevesinde ergenliği farklı boyutlardan inceleyip açıklamaya çalışmışlardır. Ergenlik hakkındaki temel kuramlar, bir uçta tarihsel ve antropolojik kuramlar öteki uçta biyolojik kuramlar olmak üzere bir doğru üzerine yerleştirilebilir.

a)Biyolojik Kuramlar

Ergenlik hakkında biyolojik kuramı benimseyen kuramcılar, daha çok bu gelişim sürecindeki hormonal ve fiziksel değişimleri vurgularlar. Başka bir deyişle hormonal ve fiziksel değişimlerin ergenlikte önemli belirleyiciler olduğunu vurgularlar. Biyolojik kuramlar, başka bir ifadeyle biyososyal kuramcılarının öncüsü aynı zamanda ergenlik kavramının da literatüre girmesini sağlayan kişi G. Stanley Hall'dür. Hall'ün ergenlik görüşünün en önemli mirası ergenliğin kaçınılmaz bir fırtına ve stres olduğudur. Kulaksızoğlu (2008)'e göre ergenlik, insan evrimindeki ilkelikten uygarlığa geçişi simgelemektedir ve bu nedenle ergenlik, çocuklukla yetişkinlik dönemi arasında çok önemli bir geçiş dönemi olarak görülmüştür.

b) Organizmik Kuramlar

Organizmik kuramcılar, biyolojik kuramcılar gibi ergenliğin biyolojik değişimlerini dikkate alırlar ve desteklerler. Fakat biyolojik kuramcılardan farklı olarak biyolojik değişimlerin doğurduğu sonuçlar ile onları değiştiren birtakım güçleri de ele alırlar ve birbiri ilişkisini açıklamaya çalışırlar. Psiko-analitik kuramcı Sigmund Freud, bireyin gelişimini beş ana evrede açıklamıştır. Bu evrelerden ergenlik dönemini genital dönem olarak tanımlamıştır. Freud’a göre, çocuk ergenlik çağına girdiğinde, daha önce özseverci olan duyuların bir bölümü gerçek nesnelere yönelmeye başlar. Ergen yalnız özseverci amaçlarla değil, özgeci nedenlerle de diğer insanlara yaklaşmaya başlar. Geçtan (1982)’e göre cinsel çekicilik, toplumsallaşma, grup etkinlikleri, meslek planlaması ve yuva kurma isteği bu dönemde belirir. Erikson’a göre ergenlik, yetişkinlikteki üç çeşit çekirdeksel çatışmaya hazırlık dönemidir. Gencin cinsel kimliğini tanımlama çabaları yetişkinlikteki “Mahremiyete Karşılık Tecrit Olma” korkusunun temelini oluşturmaktadır. Kulaksızoğlu (2008)’e göre aynı şekilde gencin toplum içindeki yerini bulma çabaları onu yetişkinlikteki “Durgunluğa Karşı Üretkenlik” çatışmasına hazırlamaktadır. Son olarak da mevcut ideolojiler arasında kendi değer yargılarını oluşturmaya çalışması genci yetişkinlikteki “Ümitsizlik ve Çaresizliğe Karşı Katılım ve Bütünlük” çatışmasına hazırlamaktadır.

Piaget’e göre gelişimi ancak düşünce ve bilişin doğasındaki değişiklikleri inceleyerek anlayabiliriz. Piaget bireyin büyüdükçe birtakım bilişsel dönemlerden geçtiğini ve bu bilişsel süreçlerin her dönemde farklılaştığını vurgular. Çocuğun bilişsel yapısındaki somut düşünceler ergenlik döneminde yerini soyut düşünceye bırakır. Çok (2007) bu modelin ergenlik bireylerin varsayımsal kavramlarla düşünme yeteneğine sahip olduğu, mantıksal yeteneklerin geniş yayılımına izin veren bir dönemdir.

c) Öğrenme Kuramları

Öğrenme kuramcıları ergenlik döneminin tipik bir gelişim dönemi olduğu düşüncesini eleştirirler. Genel olarak, ergenliği açıklamada iki yaklaşımdan yola

çıkarlar. İlk yaklaşımları olan davranışçılık bakış açısından, ergenlikte davranışların ceza veya pekiştireç süreçleri yoluyla öğrenildiği yönündedir. Çok (2007) ancak davranışçıların tersine toplumsal öğrenme kuramcılarının model alma süreci ve gözlemsel öğrenmeye daha fazla ağırlık verdiğini belirtmektedir. Başka bir ifadeyle ergenler, sadece ceza ve pekiştireç yoluyla öğrenmezler, çevresindekileri gözlemleme ve taklit etmede önemli bir öğrenme sürecidir.

d) Sosyolojik Kuramlar

Sosyolojik kuramlar, toplumların değişen ve gelişen yapısı içerisinde ergen ve yetişkinler arasındaki ilişkiye vurgu yapmaktadırlar. Bu ilişkinin doğasında daha çok kuşaklararası iletişimin niteliği söz konusudur.

e) Tarihsel ve Antropolojik Yaklaşımlar

Sosyolojik açıdan toplumun ergen üzerindeki etkisi incelenmesine karşılık antropolojik bakış açısına göre ergenin toplumu nasıl ve ne derecede etkilediği vurgulanır. Tarihsel bakış açısına göre de ergenlik her tarihsel süreçte hem niteliksel hem de gelişim dönemi olarak önemli değişikliklere sahip olmaktadır.

Kuramsal görüşlere ek olarak, bireyin gelişim aşamaları konusunda çalışmaları olan Robert Havighurst, bireyin yaşamda değişik dönemlerde birtakım gelişim görevini yerine getirmek durumunda olduğunu savunmaktadır. Kimmel ve Irwing (1985) Havighurst ergenlik dönemi için, her iki cinsiyetten yaşlılarıyla yeni ve daha olgun ilişkileri başarma, bir kadına veya erkeğe ait sosyal rolü başarma, bedenini kabul etme ve vücudunu etkili olarak kullanma, ebeveynlerine ve diğer yetişkinlere karşı duygusal bağımsızlığını kazanma, evliliğe ve aile yaşamına hazırlanma, ekonomik bir kariyer hazırlama, bir davranış rehberi olarak etik sistem ve değer yargılarının birikmesi ile bir ideoloji geliştirme, sosyal sorumluluk alma ve başarma gelişim görevlerini sıralamışlardır.

Jung, insan yaşamının geçtiği aşamalar içinde ergenliği gençlik veya genç yetişkinlik kavramları altında ele almıştır. Jung'a göre, erinlikle başlayan bedensel değişikliklere ruhsal devrimlerin eşlik ettiği, hem genç kişi hem de ana-baba için zorlu geçen ergenlik döneminde psişe, birçok karar almak ve toplumsal yaşama yeni uyum biçimleri geliştirmek zorundadır. Yani, Jung bireyin ergenlikte, kişiden kişiye değişen şekliyle dışsal ve içsel sorunlarla baş etmek zorunda kaldığını belirtir. Geçtan (1982)'e göre bunlarda ortak olan yön, çocukluk düzeyindeki bilinçten kopma güçlüğüdür.

Erdoğan (1985), ergenler üzerinde yaptığı belirli toplumsal durumların algılanmasında cinsiyet farklılıkları konulu araştırmasında 150 kız ve 150 erkek olmak üzere 300 ergen üzerinde çalışmıştır. Bu çalışmanın bulguları kızların kendilerine verilen toplumsal durumlarda, genel anlamda, erkeklere oranla daha az değişiklik yapmak istemeleridir. Ayrıca kızlar erkeklere oranla daha az değiştirmek istedikleri durumları daha rahat olarak algılamışlardır. Bulgulardan yola çıkarak cinsiyet farklılığının toplumsal bağlamda etkili olduğunu söyleyebiliriz.

William ve M. Gee (1991), 15 yaşındaki 976 ergene kendi güçlerini algılamaya ilişkin, 22 maddelik bir ölçek vererek yaptığı çalışmada, erkeklerin çoğunun kendilerini spor dallarında iyi, cesaretli, popüler, pek çok hobileri olan ve çekici bireyler olarak gördüklerini; kızların ise kendilerini inandır, nazik, iyi huylu, bağımsız ve sevgi gösteren kişiler olarak algıladıklarını bulmuştur (Akt. Özhan, 1993). Başka deyişle cinsiyetteki farklılaşmanın ergenin kendini algılamasındaki durumunu da belirlemektedir.

Ergenlerin konu olduğu bir diğer araştırma Kurç (1989) tarafından bazı kişisel, sosyoekonomik ve kültürel değişkenlerin lise öğrencilerinin uyum alanları ve uyum yöntemlerine etkisini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Ankara il merkezlerindeki alt-orta ve üst sosyoekonomik düzeyi yansıtan liselerin, birinci ve üçüncü sınıflarından seçtiği 972 öğrenci ile çalışan Kurç (1989) sınıf düzeyi yükseldikçe, uyum alan ve yöntemlerinin olumlu etkilendiğini, yerleşim bölgesinin niteliğine (köy,şehir,kasaba) göre, uyum yöntem ve alanları arasında fark olmadığını ortaya koymuştur.

Ergenlerle yapılan bir çalışma ise ergenin ve çocuğun sosyometrik statüsü ile ilgilidir. Bruyn ve Boom(2005) ve Kaya ve Siyez (2008)'e göre literatürde, çocuk ve ergenin sosyometrik statüsü ile kişilik özellikleri duygu durumu, problem çözme becerisi, sosyal beceri düzeyi, akademik başarısı, yaşam doyumu diğer pek çok değişken arasındaki ilişkiyi değerlendiren çok sayıda araştırma bulunmaktadır (Akt. Siyez, 2009).

Ergen ve aile ilişkileri birçok araştırmanın konusu olmuştur. Ergenlik dönemini aileden uzaklaşma veya bağımsızlığın ön planda olduğu gelişim dönemidir. Bağımsız olma isteği aile ile ergenin ilişkisinde çatışmalara neden olabilmektedir. Çünkü her iki taraf bu iletişimde farklı düşüncelere sahiptirler. Örneğin, Mollar ve Callan (1990), 13-17 yaşlarındaki 296 ergenin ebeveynleriyle iletişimlerinin doğasını algılamalarına ilişkin yaptığı araştırma bulguları, ergenlerin ebeveynlerinin konuşmalarda başat olma eğilimi gösterdiklerine inandığını ortaya çıkarmıştır. Fakat çoğu ebeveyn kendilerinde bu eğilimin olmadığını savunurlar.

Ana-baba tutum algılarının önem kazandığı ergenlik döneminde, bireyin eğitim ve okul yaşamının bu algılamalardan etkilendiği görüşü, Mercan ve arkadaşları (1990) tarafından yapılan ve ergenlerin ana –baba tutumlarını algılamalarının okul başarı düzeylerine etkisini inceleyen araştırmasında, okul başarısı düşük olan öğrencilerin, başarısızlıkları ile ana-babalarının demokratik, otoriter ve ilgisiz olan tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Abadan (1961), Baymur (1969), Gökçe (1983) ve Özgüven (2000) araştırma bulgularına göre, gençlik sorunlarının ana etkenleri arasında; çarpık kentleşme, iç göç, artan nüfusun ortaya çıkardığı sorunlar, sosyo-ekonomik dengesizlikler, gelir dağılımı bozuklukları, işsizlik, sorunlarının yanında, yetkeci, ilgisiz sevgisiz, yetkinlikçi, koruyucu, kararsız, tutarsız ana baba tutumlarının ve aile yapılarının neden olduğu kimlik edinme sorunları, fiziksel cezalar, barınma ve yurt sorunları, cinsel sorunlar, okul başarısızlıkları ve çeşitli nedenlere dayanan eğitim sorunları, öğrenci öğretmen arasındaki iletişim bozuklukları arkadaş gruplarıyla ilgili iletişim güçlükleri gösterilmektedir (Akt. Topses, 2003).

Aile yapısındaki değişiklikler ergen-ebeveyn ilişkisine zarar vermektedir. Boşanma, aileye boşanma sonrası yapılan evlilikler sonucunda yeni bireylerin katılması, ebeveynin ölümü gibi yaşanan değişimler ergenin ebeveynlerine yabancılaşmasına ve ebeveyn-ergen ilişkinin geçici bir süreliğine bile olsa bozulmasına neden olmaktadır. Diğer yandan literatürde ebeveynleri boşanmış ve sadece annesi ile yaşayan ergenlerin ebeveynleri ile birlikte yaşayan ergenlere göre ebeveynleri ile daha az çatışma yaşadığı yönünde araştırma bulguları bulunmaktadır ve Smetana (2006) ve Muuss (1980) göre bunun nedeni olarak ergen ve annesi arasındaki ilişkinin daha az hiyerarşiye dayanması gösterilmektedir (Akt. Siyez, 2009).

Literatürdeki araştırmalar, ergenin kardeşleriyle veya abla-abisiyle olan ilişkisinin iyi olmasının onun çevreyle olan ilişkisini de olumlu yapacağına ilişkin bulgular içermektedir. Siyez (2009)'e göre hatta ebeveyn ve arkadaş desteğinin kontrol edildiği bir çalışmada kardeşleri ve ablaları\ ağabeylerinden daha fazla destek gören ergenlerin içselleştirilmiş ya da dışsallaştırılmış problemlerinin daha az olduğu yönünde araştırma bulguları bulunmaktadır

Genellikle, erkek ve kız çocuklarının aile ilişkileri arasındaki fark çok azdır. Zaman zaman bu durumun ayrıcalıkları olsa dahi, erkek ve kız çocukları ana babalarına benzer yakınlık derecelerine, benzer çatışma örüntülerine, benzer tarzda kurallara (ve bu kurallara ilişkin benzer serzenişlere) ve benzer etkinlik örüntülerine sahiptir. Steinberg ve Silk (2002) ergenler ve ana babaları arasındaki etkileşimlere ait gözlemsel çalışmalar sonucu, kız ve erkek çocuklarının ana babaları ile olan ilişki biçimlerinde çok yüksek oranda benzerliklerin varlığı ortaya koymuşlardır.

Bu araştırmada da ergen bireyler üzerinde çalışılmıştır. Yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında yaşayan öğrenciler gelişim dönemleri açısından ben

2.1.2. Yalnızlık ve İlgili Araştırmalar

Birey yaşamının her döneminde sosyal çevresiyle iletişim içindedir ve başkalarıyla kurmuş olduğu bu iletişim ve etkileşimi de devam ettirmek ister. Yaşamda

karşılaşılan bazı problemler yüzünden bireyler yalnızlık duygusuna kapılabilirler başka deyişle kendilerini yalnız hissedebilirler. Yalnızlık bireyin yaşamında karşılaştığı hoş olmayan bir deneyimdir.

Literatürde yalnızlığın birçok tanımı bulunmaktadır. Pepleu ve Perlman (1984)'e göre yalnızlık, bireyin varolan sosyal ilişkileri ile arzuladığı sosyal ilişkileri arasındaki farklılık sonucu yaşanan hoş olmayan bir duygu durumudur. Sullivan (1953) yalnızlığı diğerleriyle yakınlık kurma ihtiyacının yeterince giderilmemesi sonucu ortaya çıkan oldukça nahoş, rahatsız edici bir yaşantı olarak kavramsallaştırılmıştır (Akt. Koçak, 2008).

Weiss (1973), yalnızlığı, kişinin ihtiyaç duyduğu sosyal ilişkilerin olmaması veya değişik sosyal ilişkileri bulunmasına rağmen, bu ilişkilerde yakınlığın, içtenliğin ve duygusallığın bulunmamasına gösterilen bir tepki olarak ele almıştır. Rogers (1994) yalnızlığın bireyin diğerleriyle hiçbir gerçek ilişkisinin olmadığını hissettiği an ortaya çıkan bir durum olarak tanımlamıştır.

Tanımlardan anlaşılabilceği yalnızlık, bireylerin sosyal ilişkilerinde istedikleri veya bekledikleri nitelikte bir yakınlığa sahip olmamalarından kaynaklanmaktadır. İçten olmayan, çıkar ilişkisine dayanan bir yakınlık bireyin yalnızlık duygusunun artmasına neden olur. Birey böylesi bir durumda diğer sosyal ilişkilerine de şüpheyle yaklaşmaya başlar.

Yalnızlık kavramıyla eş anlamlı kullanılan kavramlar da vardır. Yabancılaşma, anomi, yalıtım ve tek başınlık bunlardan bir kaçıdır. Bu terimlerin tam anlamıyla yalnızlık kavramını karşıladığını söylemek mümkün değildir. Örneğin, tek başınlık terimi yalnızlık kavramı yerine kullanılmasın rağmen, Burger (2005)'e göre, tek başınlık kişinin yalnız olma seçimidir.

Santrock (1993)'e göre, iki tür yalnızlıktan söz edilmektedirler ve bunlar duygusal yalıtım ve sosyal yalıtım olarak adlandırılmaktadır. Duygusal yalıtım, içten ve yakın bir ilişki kuracak kişinin yokluğundan kaynaklanan bir yalnızlıktır. Sosyal yalıtım ise

toplum içinde birden fazla kişinin oluşturduğu gruplara dahil olamama ve bundan duyulan itilmişlik hissidir.

Yalnızlık yaşamın her aşamasında ortaya çıkabilecek bir durumdur. Fakat bazı gelişim dönemlerinde başkalarıyla bir arada olmak ve onlarla samimiyete dayalı ilişkiler kurmak isteği daha yoğundur. Ergenlik yalnızlığın belirgin düzeyde gözlemlendiği bu yaşam dönemlerinden biridir. Ergenlik döneminde birey aileden bağımsızlığını kazanmak ve hemcins ve karşı cinsleriyle bir araya gelmek ve daha çok vakit geçirmek istegindedir.

Ergenlik döneminde oluşan yalnızlığın birçok sebebi bulunmaktadır. Ergen birey gelişim döneminin getirdiği hızlı değişimlere uyum sağlayabilmek için sürekli yeni kararlar almak durumunda kalabilir. Bu kararlar ve alınan kararların sonuçları bireyin sosyal ilişkilerinde de değişikliğe gitmesine neden olabilir. Brennan (1982) utangaçlık, düşük benlik saygısı, sosyal beceri yoksunluğu, ergenlerde yalnızlığın oluşmasını etkileyebilir.

Yalnızlık düzeyi bireylerde her zaman aynı düzeyde kalmaz, bu düzey kimi zaman artabilir veya azalabilir. Erim (2001)'e göre yalnızlığın derecesi, sıklığı ve kalitesi; bireyin başa çıkmaya çalıştığı gelişimsel görevlerin durumu, ulaştığı duygusal sağlığın derecesi ve yaşadığı toplumla ilişkilidir. Başka bir deyişle gelişim dönemlerinin özellikleri, yaşanan ailevi veya kişisel sorunlar, toplumsal koşullar yalnızlık düzeyini etkiler. Ergenlikte birey kişisel özellikleriyle toplumun istek ve kabulleri arasında uyum ve denge oluşturmaya çalışır. Bu mücadelesinde kimi zaman bocalama yaşayabilir.

Medora ve Woodard (1986) farklı topluluklarda yaptıkları araştırmalarında yalnız kalma riskine en fazla ergenlerin sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yalnızlığın ergenlerde sıklıkla görülme sebebi, yaşamın bu gelişim döneminde ergenin toplum tarafından kabul görmesinin ve onaylanmasının kişilik gelişimi için öneminden kaynaklanmaktadır.

Literatürde yalnızlıkla ilgili birçok araştırma bulunmaktadır. Ponzetti (1990), yalnız bireylerin kendilerini ve diğerlerini olumsuz bir şekilde değerlendirdiklerini ve diğerleri tarafından olumsuz şekilde değerlendirilecekleri beklentisi içinde olduklarını vurgulamaktadırlar

Demir (1990) tarafından yapılan bir çalışmada, erkek öğrencilerin kızlardan, akademik yönden başarısız olanların başarılı olanlardan, serbest zamanını tek başına geçirenlerin başkaları ile geçirenlerden, çevresinden sosyal destek almayanların alanlardan, yeni sosyal ilişkiler kurmaya isteksiz olanların isteklilerden, sorunlarını başkalarına açamayanların açanlardan daha fazla yalnızlık ortalamasına sahip olduğu saptanmıştır ve yaş, sınıf, yaşamın geçirildiği yer, karşı cinsle duygusal ilişki durumunun yalnızlık üzerinde önemli etkilerinin olmadığı anlaşılmıştır.

Asher, Hymel ve Renshaw (1984), Asher ve Wheeler (1985), Cassidy ve Asher (1992), akranlarından yeterli kabul görmeyen çocukların diğerlerine oranla daha yalnız oldukları belirlenmiştir aynı şekilde benzer nitelikler taşıyan diğer çalışmalar da, yeterli kabul görmeyen ve reddedilen çocukların akran grubunca ihmal edilenlere göre daha yalnız hissettiğini ortaya koymuştur (Akt. Tarhan-Uzman, 1998).

Roscoe ve Skomski (1989), Schultz ve Moore (1986) erkeklerin kızlara göre daha fazla yalnızlık çektiğini belirtirlerken, bazı araştırmalar da Medora ve Woodard (1986), Woodard ve Frank (1988) Sundbery (1988) kızların erkeklere göre daha yüksek yalnızlık puanı aldığını göstermişlerdir (Akt. Erim, 2001).

Erim (2001) tarafından yetiştirme yurdunda ve aileleriyle birlikte yaşayan 240 ergen üzerinde yapılan araştırmada ergenlerin benlik saygıları, depresyon ve yalnızlık düzeyleri ile sosyal destek sistemleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda yetiştirme yurdunda yaşayan ergenler ile ailesi yanında yaşayan ergenler arasında tüm değişkenler açısından anlamlı bir fark bulunmuştur.

Kutlu (2005) tarafından yetiştirme yurdunda kalan ve kalmayan lise öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada öğrencilerin yalnızlık düzeyleri incelenmiştir.

Araştırma sonucunda yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ergen öğrencilerin yalnızlık düzeyinin çeşitli değişkenlere göre istatistiksel olarak önemli düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Aral, Gürsoy ve Bıçakçı (2006) tarafından yetiştirme yurdunda kalan ve kalmayan toplam 100 kız ergen üzerinde yapılan bir araştırmada ergenlerin yalnızlık düzeyleri bazı faktörler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda yetiştirme yurdunda kalan ve kalmayan ergenlerin yalnızlık düzeyleri ortalamaları arasında yetiştirme yurdunda kalmayanların lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Karaca, Yılmaz ve Yılmaz (2008) tarafından 339 öğrenci üzerinde yapılan araştırmada algılanan sosyal destek ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırma sonucunda anlamlı fakat olumsuz yönde bir ilişki çıkmıştır. Koçak (2008) tarafından 478 lise öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada yalnızlığı yordamada benlik saygısı, sürekli öfke ve öfke ifade tarzı kavramları incelenmiştir. Araştırma sonucunda yalnızlığı yordayan önemli değişkeninin benlik saygısı olduğu görülmüştür.

Literatürde yalnızlık ve akran ilişkisinin incelendiği birçok araştırma bulunmaktadır. Çünkü sosyal, duygusal ve hatta bilişsel alanlarda başarılı bireyler yetiştirmek için bireyin sosyal çevresini oluşturan akran ögesinin önemi bilinmektedir. Özellikle ergenlik döneminde akran ilişkileri önem kazanır. Akran-ergen ilişkisinin niteliği ergenin kişilik gelişimine katkıda bulunmakla birlikte yalnızlık düzeyini de etkilemektedir. Akran kabulü ile yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi, özellikle ergenlik döneminde büyük önem taşımasının ötesinde, sosyal, duygusal ve zihinsel anlamda sağlıklı ve doyumlu çocuklar yetiştirilmesi açısından bir gerekliliktir. Bu araştırmada da yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte yaşayan ergenlerin yalnızlık düzeylerine bakılmış ve akademik başarı ile ilişkisi incelenmiştir.

2.1.3. Sosyal Destek ve İlgili Araştırmalar

Birey sosyal bir varlık olduğu için, yaşamı boyunca da çevresiyle etkileşim ve iletişim içinde bulunarak sosyal ilişki ihtiyacını giderme isteğindedir. Bireyin doğduğu andan itibaren ihtiyaç duyduğu sadece yeme, içme, barınma değil, sosyal çevresinde bulunanların onunla vakit geçirmesi, ilgilenmesi, ona değer vermesidir. Yaşam boyunca da başkalarıyla bir arada olma, onlardan maddi ve manevi destek alma ihtiyacı artabilmektedir. Sosyal destek kavramı da bireyin gereksinim duyduğu durumlarda ona sunulacak desteği ifade etmektedir.

Sosyal destek kavramının literatürde farklı tanımları yer almaktadır. Cobb (1976) sosyal desteği, kişinin sevildiğine, değer verildiğine, önemsendiğine ve karşılıklı sorumluluklarının olduğu bir sosyal ağın üyesi olduğuna inanmasını sağlayan bilgi olarak tanımlanmaktadır. Budak (2003)'e göre sosyal destek, bireyin stresle, yaşamsal sorunlarla başa çıkması konusunda başkalarının (arkadaşların, aile üyelerinin, kendi kendine yardım grubu üyelerinin, kamu kuruluşlarının vb.) sağladığı her türlü destektir. Yıldırım (2006)'a göre sosyal destek; bireyin çevresinden gördüğü dürüst ve empatik tepki, gördüğü ilgi, sevgi, güven, saygı, takdir edilme, bilgi edinme ve maddi yardım gibi kişisel, sosyal, psikolojik ve ekonomik nitelikli her türlü yardım sürecidir.

Sosyal destek kavramının literatürdeki tanımlarından yola çıkarak bu kavramın birey için gerekli olan veya bireyin ihtiyaç duyacağı yaşamsal katkıyı sağlama özelliğine katkıda bulunacağını söyleyebiliriz. Perrine (1999)'a göre sosyal destek iki önemli öğeden oluşmaktadır. Bunlardan birincisi, birey stres altındayken yardım isteyeceği başka insanların nesnel olarak varlığıdır. İkincisi ise, sosyal destek algısıdır. Birincisi bireyin sosyal çevresinde gerçekte olan destek kaynaklarını ifade ederken; ikincisi kişinin olan destek kaynaklarına ilişkin algısını ifade eder. Başka deyişle gerçekte var olan fakat birey tarafından farklı şekillerde algılanan desteğe ilişkin algıdır.

Sosyal destek kavramının teorik temeli Kurt Lewin'in Alan Kuramı ve davranış tanımına dayanır. Lewin'in Alan Kuramının iki temel kavramı yer bulunmaktadır.

Bunlarda biri “yaşam alanı” kavramıyken; diğeri psikolojik çevredir. Lewin, yaşam alanını bireyin davranışını etkileyen faktörlerin tümü olarak tanımlamaktadır. Psikolojik çevre ise nesnel çevrenin bireyce anlam bulan ifadesidir. Başka deyişle birey tarafından içinde bulunan fiziki çevreye anlamlar yüklenmesi fiziki çevrenin psikolojik çevre içinde yer almasını sağlar.

Sosyal desteği sağlayan kaynaklar, aile, arkadaş, akran, öğretmen ve daha farklı kaynaklar olabilir. Sosyal destek denilince akla ilk gelen kaynak aile olmaktadır. Çünkü aile bireyin ilk sosyal çevresidir ve sosyalleşme anlamında ilk öğrenmelerini bu ortamda gerçekleştirir. Sosyal desteğin yokluğu, çocuk ve ergenlerde fiziksel ve duygusal sorunlar açısından risk oluşturmaktadır.

Sosyal destek ile ilgili yapılan araştırmaların çoğunda bireyin içinde bulunduğu sosyal destek kaynaklarının bir toplamı olan sosyal destek ağının da ele alınan ve önemli düzeyde etkisi olan öğeler olmasıdır. Elbir (2000)’e göre araştırma sonuçları güçlü bir sosyal destek ağına sahip bireylerin, farklı yaşam olayları ile baş edebilme güçlerinin ve ruh sağlığını koruyabilme derecelerinin yüksek olduğu yönündeyken buna karşılık, zayıf sosyal destek ağına sahip bireylerin farklı yaşam olaylarından beklenenden fazla derecede ve olumsuz yönde etkilendikleri yönündedir.

Sosyal desteğin yoksunluğu psikolojik sorunların ortaya çıkarma riskini artırır. Yetersiz sosyal destek özellikle ergenlerde madde kullanımı, intihar eğilimi, okuldan kaçma, akademik başarısızlık, duygusal ilişkilerde olumsuzluk, suça yönelmeye neden olabilir. Lagana (2004)’e göre ergen için arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin eksikliği, çocuk ya da ergenin bir gruba ait olma duygusunu olumsuz etkilemesi, yalıtım ve yabancılaşma ile bağlantılı olması nedeniyle okulu bırakma ya da okula devam etmeme riski oluşturan bir durum olmaktadır.

Hays ve Oxley (1986) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, kızların erkeklere göre daha sık arkadaşları ile görüştiklerini ve daha çok duygusal ve bilişsel destek aldıklarını bulmuşlardır. Ayrıca yapılan bazı araştırmalar bireylerin anne ve

babalarının öğrenim ve gelir düzeyinin yüksek olmasının onların sahip oldukları maddi desteğin de artmasını etkilediği yönündedir.

Türk aileleriyle ilgili yapılan bazı araştırmalar ise aile bireyleri arasındaki güçlü duygusal bağların, duyguların açıkça ifade edilmesinin ve seyrek çatışma yaşanmasının aile üyeleri arasında destekleyici ilişkilere sahip oldukları ve strese karşı dayanıklılık gösterdikleri yönündedir. Heiken ve arkadaşları (1993) ile Wilde ve arkadaşlarının (1994) intihar girişiminde bulunmuş ve depresyonlu ergenler üzerinde yaptıkları çalışmalarda; intihar girişiminde bulunan ergenlerin kardeşleriyle ve aile dışı bireylerle olan ilişkilerinden düşük destek ve anlayış gördükleri, yaşam biçimlerinde fazla değişiklikler meydana geldiği, son yıllarda aileden ayrılan kardeşleri olduğu, ailede alkol tüketiminin fazla olduğu, dolayısıyla da sosyal destek ağından yoksun oldukları görülmüştür (Akt. Elbir, 2000).

Yıldırım (1998), akademik başarı düzeyleri farklı lise öğrencilerinin sosyal destek düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, öğrencilerin akademik başarıları ile aile, arkadaş ve öğretmenden algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulmuştur. Araştırmada ayrıca, öğrencilerin en çok algıladıkları sosyal destek kaynaklarının başında aile, ikinci olarak arkadaş ve son olarak da öğretmenin geldiği belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyi ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen Budak (1999), 134'ü kız, 133'ü erkek toplam 267 öğrenci üzerinde araştırma yapmıştır. Araştırma sonucu, aileden ve arkadaştan alınan sosyal desteğin artmasının öğrencinin problem çözme becerisini de artmasını etkilediğini göstermiştir.

Elbir (2000) tarafından 704 lise öğrencisi üzerinde yapılan ve öğrencilerinin sosyal destek düzeylerini çeşitli değişkenler açısından inceleyen bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda aile destek düzeyleri; ailelerin aylık geliri, kardeş sayısı, annenin eğitim düzeyi, annenin çalışıp çalışmaması, aile içinde kavgaın yaşanıp yaşanmaması, okul ve öğretmenlerden memnuniyet dereceleri değişkenlerine göre

anlamalı farklılıklar göstermekteyken, arkadaş destek düzeyleri; cinsiyet, ailenin geliri, kardeş sayısı, kendini yalnız hissetme derecesi, karşı cins arkadaşlığı değişkenlerine göre anlamalı farklılıklar göstermektedir. Ayrıca öğretmen destek düzeyleri; cinsiyet, kendini yalnız hissetme derecesi ve öğretmenden memnuniyet derecesine göre anlamalı farklılık göstermektedir.

Erim (2001), yetiştirme yurtlarında ve aileleri yanında yaşayan ergenleri sosyal destek sistemleri açısından karşılaştırdığı araştırmasında yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte kalan toplam 240 ergeni karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerde sosyal desteğin aileleri yanında yaşayan ergenlere göre daha düşük olduğu bulunmuştur.

Yıldırım (2004) tarafından 485 öğrenci üzerinde yapılan ve bu öğrencilerin sınav kaygısı, gündelik sıkıntılar, sosyal destek ve cinsiyet değişkenlerinin depresyon düzeylerini yordayıp yordamadığını inceleyen bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda; sınav kaygısı, aile, arkadaş ve geniş çevre ile ilgili gündelik sıkıntılar, aile desteği, öğretmen desteği ve cinsiyet değişkenlerinin depresyonu anlamalı olarak yordadığı; arkadaş desteği ile öğretim yaşamına ilişkin gündelik sıkıntıların ise depresyonu yordamadığı gözlenmiştir.

Yıldırım (2006) tarafından 962 öğrenci üzerinde yapılan ve araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarılarını gündelik sıkıntılar, sosyal destek ve cinsiyet değişkenlerinin yordayıp yordamadığını inceleyen bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda, aile, geniş çevre, öğretim yaşamı ile ilgili sıkıntılar ve cinsiyet ile aile, arkadaş desteği değişkenlerinin akademik başarıyı anlamalı olarak yordadığı bulunmuştur. Öğrencilerin öğretmenlerinden algıladıkları destek ile arkadaş sıkıntısı değişkenleri ise akademik başarının önemli bir yordayıcısı olarak bulunmamıştır.

Sağlam (2007) tarafından 304 lise öğrencisi üzerinde aileden algılanan sosyal desteğe ve algılanan ana-baba tutumuna göre değişip değişmediğini ortaya çıkarmak amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda ana-baba tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin sosyal destek düzeyleri ilgisiz olarak algılayan öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır.

Karaca, Yılmaz ve Yılmaz (2008) tarafından 339 öğrenci üzerinde yapılan ve bu öğrencilerin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelediği araştırmada sosyal destek ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı fakat negatif yönde bir ilişki çıkmıştır. Başka deyişle algılanan sosyal destek düzeyleri yüksek öğrencilerin düşük yalnızlık düzeyine sahip oldukları, algılanan sosyal destek düzeyleri düşük öğrencilerin ise yüksek yalnızlık düzeyine sahip oldukları bulunmuştur. Bu araştırmada da yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin akademik başarı düzeylerini sosyal destek değişkeninin yordayıp yordamadığına bakılmıştır.

2.1.4. Boyun Eğici Davranışlar ve İlgili Araştırmalar

Birey içinde yaşadığı toplumda sosyal bir çevreye sahiptir ve bu sosyal çevreyle sürekli bir iletişim halindedir. Birey iletişim halinde bulunduğu sosyal çevreyi etkilediği gibi ondan da etkilenir. Kişilerarası ilişkilerinde genel olarak tutarlı bir tavır sergileyen bireyin başkalarıyla kurduğu ilişki içinde göstermiş olduğu davranış türlerinden biri boyun eğici davranış tarzıdır.

Budak (2003)'e göre boyun eğme, bir otoritenin koyduğu kurallara ve verdiği emirlere uygun hareket etmeyi ve psikolojik olarak da bireyin düşüncelerini, kanılarını veya değer yargılarını baskın olan otoritenin istediği yönde değiştirmesi veya değiştirmek zorunda kalmasını ifade eder. Tanımdan boyun eğici davranışın bireyin kendi istek ve niteliklerini göz ardı edip, gönülsüz de olsa başkalarının isteklerini ve beklentilerini yerine getirmek eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır.

Gilbert ve Steven (1994)'e göre, boyun eğici davranışlar, başkalarını kırmamaya, incitmemeye özen gösteren, herkesi memnun etmeye çalışan, iyiliksever olmaya eğilimli olan, hayır demekten çekinen, hoşlanmadığı durumları ifade etmekte ve öfkesini göstermekte zorluk çeken, sürekli onaylanma gereksinimi duyan, düşüncelerini ve haklarını savunmayan ve benzeri davranışlara sahip kişilik özellikleri topluluğudur.

Boyun eğici davranış tarzına sahip bireyde kendisi için önemli olan kişilerden kabul görme ve onay alma gereksinimi çok fazladır. Korkmaz (2001)'e göre bireyin başkalarını memnun etme gereksinimi ve onaylanmama korkusu, insan olarak başarısız olma, saygınlığını yitirme, zayıf görülme gibi duygu ve davranışların depresyonla ilişkisi, onun bu kişilere bağlılığı veya onlara yakın olma gereksiniminden çok onu boyun eğici davranışlara yönelten yetersizlik korkuları ile açıklanmaktadır.

Yıldırım (2004)'e göre, kişilerarası ilişkilerde çoğunlukla boyun eğici davranışlar gösteren birey, kendini daha az değerli ve önemsiz görmektedir, özgür davranmaz, söz hakkı sınırlıdır, yapması gereken buyruklara uymaktır ve herhangi bir konuda hatalı olmasa bile, hatalı olduğu söyleniyorsa, tatsızlık çıkmasın diye sesini çıkarmaz. Ayrıca bu bireyler, lider tavrı gösteremezler, kendilerine ilişkin güvenleri düşüktür ve sorumluluk almaktan, girişimde bulunmaktan kaçınırlar.

Cattell (1989)'a göre boyun eğici davranışların oluşumunda kalıttan çok çevre faktörü etkilidir. Bireyin çevresini oluşturan önemli faktörlerden biri de ailedir. Aile ortamının atmosferi, aile üyelerinin birbiriyle olan ilişkileri ve diğer ailesel nitelikler boyun eğici davranışların oluşumunda etkilidir.

Tekin ve Filiz (2008)'e göre bireylerin boyun eğici davranış göstermelerinin boyun eğici bir yapıya sahip olmalarının kaynağını birçok araştırmacı, bu bireylerin otoriter, sıkı disiplinli ve sıkı denetimli, baskıcı, aşırı kısıtlayıcı anne-baba tutumları ile yetiştirilmiş olmalarında görmektedirler. Ayrıca araştırmacılar, aile içinde yaşanan şiddetin, şiddete maruz kalan bireylerde boyun eğici davranışlar geliştirmelerine neden olacağını da savunmaktadırlar.

Başkalarının isteklerini yerine getirme ve onların emirlerine uyma niteliklerini taşıyan boyun eğici davranışlar kavramı, bireyin kişisel gelişimini olumsuz açıdan etkileyen bir kavram olarak ele alınmıştır. Sosyal Sıralama ve Sosyal Baskınlık kuramları çerçevesinde değerlendirilen boyun eğici davranışlar düzeyini ölçmek amacıyla da ölçekler geliştirilmiştir (Akt. Yıldırım, 2004).

Literatürde boyun eğici davranışlarla ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Allan ve Gilbert (2002) boyun eğici davranışların sıklıkla depresyon belirtileriyle ve diğer bazı ruhsal bozukluklarla ilişkili olduğunu ve bireyin atılğanlığını engellediğini vurgulamıştır. Başka deyişle boyun eğici davranışlar depresyonun anlamlı bir yordayıcısıdır.

Yıldırım ve Ergene (2003) tarafından yapılan bir araştırmada boyun eğici davranışların akademik başarıyı manidar olarak yordadığı bulunmuştur. Yıldırım (2004) tarafından yapılan bir araştırmada ise boyun eğici davranışların 663 lise son sınıf öğrencilerindeki yaygınlığı incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre kızlardan çok erkekler arasında, ailesinin geliri düşük, ailesinden yeterince destek görmeyen, akademik başarısı düşük öğrenciler arasında boyun eğici davranışlar yaygın bulunmuştur.

Kaya, Güneş, Kaya, Pehlivan (2004) tarafından 437 tıp öğrencisi üzerinde yapılan bir çalışmada şiddet ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırmada aile içinde yaşanan şiddet ve şiddet öykülerinin bireylerdeki boyun eğicilik düzeyi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca boyun eğicilik düzeyinin erkek öğrencilerde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Kabasakal (2007) tarafından yapılan ve boyun eğici davranış ve şiddet arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırmada şiddet ile boyun eğici davranış arasında bir ilişki bulunmazken, boyun eğici davranış düzeyinin cinsiyete göre farklı olduğu gözlenmiştir. Cheung, Gilbert ve Irons'ın (2003), üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları bir çalışmada, boyun eğici davranışlar, utangaçlık, derin düşüncelere dalan (rumination) ve depresyon arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Akt. Yıldırım, 2004).

Özkan ve Özen (2008) tarafından 322 hemşirelik öğrencisi üzerinde yapılan başka bir çalışmada boyun eğici davranışlar ile benlik saygısı arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırmada boyun eğici davranışlar ile benlik saygısı arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Dönmez ve Demirtaş (2009) tarafından yapılan bir araştırmada da 445 lise öğretmeninin boyun eğici davranışa ilişkin algıları cinsiyet, medeni durum, anne-baba eğitim düzeylerine göre incelenmiştir. Araştırmada boyun eğici davranış düzeyi cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmazken, anne-baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunmuştur.

Bu araştırmada da yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında yaşayan öğrencilerin akademik başarı düzeylerini boyun eğici davranışların yordayıp yordamadığına bakılmıştır. Ayrıca yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında yaşamaya göre boyun eğici davranış düzeyinde fark olup olmadığı da ele alınmıştır.

2.1.5. Yetiştirme Yurtları ve İlgili Araştırmalar

Türkiye’de ve dünyada yaşayan zor ekonomik koşullar ve sosyo-kültürel değişimler dağılan ya da parçalanmış aile sayılarının artmasına neden olmuştur. Tümkiye (2002)’e göre ideal koşullarda aile, çocuğunun duygusal ve sosyal yaşamını etkilemede ve şekillendirmede önemli bir role sahiptir. Ailenin ekonomik durumu, aile içinde yaşanan problemler, ebeveynlerden biri veya her ikisinin de ölümü, anne veya babanın bedensel, ruhsal ya da zihinsel yetersizliği, çocuğa yönelik aile içi veya dışı ihmal ve istismarın yaşanması, gibi pek çok nedenle ebeveynler çocuklarının bakımı konusunda görevlerini yerine getirememektedir.

Ailenin temel işlevini yerine getiremediği durumlarda çocuğun veya gencin bakımını devlet üstlenmektedir. Korunmaya muhtaç çocuklara devlet tarafından sağlanan hizmetler, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu ile oldukça geniş kapsamlıdır. Bu hizmetler devletin yönetim ve denetimi altında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Genel Müdürlüğü bünyesinde birleştirilmiştir. Korunmaya muhtaç çocukların barındıkları kurumlardan biri yetiştirme yurtlarıdır.

2828 Sayılı Kanuna göre, yetiştirme yurtları 13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edinmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Korunmaya muhtaç çocuklar konusunda dünyada 1920’li yıllardan beri, ülkemizde de 1960’lı yıllardan sonra araştırmalar yapılmıştır. Ülkemiz açısından yetiştirme yurdunda yaşayan bireylerin genel özellikleri ve onlara ilişkin yapılan araştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

Yetiştirme yurdunda yaşayan bireyler bazı ortak özelliklere sahiptir. Bu ortak özellikler Arnaz (1983) tarafından çevreye karşı ilgisizlik, umursamazlık, zayıf girişkenlik, merak ve ilgilerde düşüklük, öğrenmeye karşı ilgisizlik, duygu küntlüğü, öğrenim ve meslek yaşamında başarısızlık, bireyler arası ilişkide uyumsuzluk ve güvensizlik, saldırganlık, kaçma, çalma gibi davranış bozuklukları şeklinde sıralanmaktadır.

Yetiştirme yurtlarında yaşayan çocukların aile veya yakınlarıyla görüşme fırsatı her zaman mümkün olamamaktadır. Aile veya yakınıyla görüşmesinde hiçbir risk olmayan çocuklar bile ailenin ekonomik veya sosyal ilişkilerinde yaşadıkları sıkıntılar yüzünden aileleriyle sıkça bir araya gelememektedirler. Dolayısıyla çocuk veya ergen ile aile arasındaki ilişkiler fazla gelişmemektedir.

Kumar (1985), 14-19 yaşlarında ailesi olmayan 25 ergen ile aynı yaşta ve ailesi olan 25 ergen arasında, kendini açma örüntüsü açısından fark olup olmadığını araştırmış ancak ailesi olanların lehine, daha yüksek bir ortalama değer elde etmesine rağmen, bu fark istatistiksel yönden anlamlı bulunmamıştır.

Berber (1986), “16-20 yaş arasındaki korunmaya muhtaç gençlerde, benlik gelişimi ve personel tutumu” isimli araştırmasının sonucunda yetiştirme yurtlarındaki gençlerin benlik gelişim düzeylerinin yurttan yurda fark gösterdiğini belirlemişlerdir. Bu farklılığın nedenleri olarak, kent merkezine yakın ve eğitim düzeyi yüksek olan gençlerin benlik gelişim düzeyinin de yüksek olduğunu, yurtlarda çalışan personelin tutumunun değişmediği halde, üst düzeyde benlik geliştiren genç, bu tutumu otoriter ve ilgisiz olarak nitelendirmektedir.

Yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında yaşayan ergenlerin benlik saygıları açısından karşılaştırıldığı bir araştırmada Satılmış (1988), 14-18 yaş grubu benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları karşılaştırıldığında iki grup arasında önemli bir fark olmadığı ve her iki grubun insanlara güvenme derecelerinin orta ve eleştiriye bakışları açısından yüksek duyarlılığa sahip olduğu ilişkin sonuçlara ulaşmıştır.

Güçray (1989), 9-10-11 yaşlarında çocuk yuvasında ve ailesi yanında yaşayan çocukların benlik saygısı gelişimini bazı faktörler açısından incelediği araştırmasında kalınan yer değişkeninin çocukların benlik saygısı gelişiminin de önemli bir etkiye sahip sonucuna ulaşmıştır. Araştırmanın sonucuna göre ailesi yanında kalan çocukların benlik saygısı puanı yuva çocuklarına göre daha yüksek çıkmıştır.

Çılga (1989)'nın yaptığı araştırma bulguları yurtda yaşayan gençlerin aileleri yanında yaşayan gençlere göre kendilerini daha yalnız ve desteksiz hissettikleri yönündedir. Şener ve arkadaşları (1988), yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerde intihar düşüncesi ve davranışlarının yaşla birlikte arttığını, baba ölümünün intihar düşüncesi ve davranışlarını etkilediğini ve yetiştirme yurdunda yaşayan erkek ergenlerin, ailelerinin yanında yaşayan erkek ergenlerle karşılaştırılmasında intihar ortalama puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğunu bulmuştur (Akt. Öntaş-Cankurtaran, 1998).

Çılga (1989), korunmaya muhtaç gençlerin sorunları ve yetiştirme yurtları araştırmasında, yetiştirme yurtlarında ve ailesi yanında yetişen gençlerin toplumsallaşma sürecini incelemiştir. Araştırmanın sonucuna göre yurtda kalan gençlerin sıkı disiplinle yetiştirmekte oldukları saptanmıştır. Yurtda yetişen gençlerin kendilerini çevreden soyutlanmış hissettikleri gözlenmiştir.

Korkut (1991), “Yetiştirme Yurtlarındaki Öğrencilere Gestalt Yaklaşımına Dayalı Olarak Yapılan Bireysel Danışmanın Sürekli Kaygı ve Denetim Odağı Üzerindeki Etkileri” konulu araştırmasında, yetiştirme yurdunda yaşayan 40 ortaokul

öğrencisiyle yaptığı bireysel psikolojik danışma sonucu, deney ve kontrol grupları arasında sürekli kaygı açısından deney grubu lehine farklılık bulunmuştur.

Kutlu (1992) tarafından yapılan bir araştırmada yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin özsaygı düzeyinin ailesi yanında kalan öğrencilerin özsaygı düzeyinden daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca aynı araştırmada yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin gelecek beklentilerinin öğrencilerin özsaygı düzeyinin artması veya azalması ve yetiştirme yurdunda kalan ve herhangi bir okula devam eden öğrencilerin okuldaki algılanan akademik başarı durumunun öğrencilerin özsaygı düzeyinin artması veya azalması üzerinde önemli bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bıyıklı (1976), “Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelişimi ve Uyum sorunları” konulu araştırmasını yetiştirme yurdu ve normal yatılı kurumlarda kalan çocuklar üzerinde yapmıştır. Araştırma bulgularına göre, her iki grup arasında problem alanları olan “başkalarıyla ilişki” ve “gelecek ve aile” ile ilgili uyumsuz davranışların yetiştirme yurtlarında normal yatılı kurumlara oranla daha sık görüldüğü belirlenmiştir (Akt. Özhan, 1993)

Güripek (1993) tarafından yapılan bir araştırmada, yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında yaşayan 17 yaş grubu ergenleri kendini kabul etme düzeyleri açısından karşılaştırılmıştır. Bu gençlerin kendini kabul düzeyleri kurumda kalış süresi, kuruma alınıp nedenleri, ziyaretçinin olup olmaması, kaldığı yetiştirme yurdunda kardeşi olup olmaması ve ana babasının sağ olup olmaması durumlarına göre değiştiğine ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır.

Özhan (1993), “Yetiştirme Yurdu ve Aileleri Yanında Yaşayan Ergenlerin Bazı Gereksinimleri Yönünden Karşılaştırılması” isimli araştırmasında, 15-18 yaşlarındaki ergenlerin başarı, yakınlık, ilgi görme, başatlık, kendini suçlama ve saldırganlık gereksinimlerini karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve iki grup arasında söz konusu gereksinimler açısından önemli bir farklılık olmadığını belirlemiştir.

Yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerin cinsiyet faktörüne bağlı olarak yaşadıkları durumu algılayışları da farklıdır. Aslan ve arkadaşları (1994) yetiştirme yurtlarında yaşayan kız ergenlerin, sorunlarını açıkça konuşabilecekleri birinin olmadığı, sorunlarını kendileriyle benzer yaşantıya sahip arkadaşlarıyla çözmeye çalıştıklarını ancak çözüm bulamadıklarını, bu sebepten yurttan kalmayan yaşlılarından kendilerini soyutladıklarını belirtmişlerdir (Akt. Şahin, 1995).

Birey yaşamda bazen hem çocukluk hem de ergenlik yaşamının büyük bir bölümünü koruma ve bakım altında geçirebilmektedir. Böyle yaşantıya sahip çocuklarla yapılan bir araştırmada Tizard ve Hodges (1978) ve Tizard ve Reeds (1975) erken yaşta ve uzun süre yurt yaşantısına sahip olanların zeka ve başarı yönünden olumsuz olarak etkilendikleri ve kaygı ve düşmanlık duygularının çok yüksek olduğu, davranış problemlerine sıklıkla rastlanıldığına ilişkin bulgulara edinmişlerdir (Akt. Şahin, 1994).

Benlik saygısı, yetiştirme yurtları ile ailesi yanında yaşayan ergenlerin karşılaştırılmasında sıklıkla kullanılan bir kavramdır. Fakat benlik saygısına ilişkin yapılan araştırmalarda farklı bulgular elde edilmiştir. Şahin (1994) yaptığı bir araştırmada yetiştirme yurdunda kalan gençlerin okul iş başarısı ve gelecek beklentisi ile benlik saygıları arasındaki saptamış ve okul ya da iş başarısı yüksek, geleceğe olumlu bakan gençlerin benlik saygılarının diğer gruplara göre önemli ölçüde yüksek olduğunu sonucuna ulaşmıştır.

Şahin (1995), yetiştirme yurtlarında kalan ve aileleriyle yaşayan liseli gençlerin stresle başa çıkma stratejilerini incelediği çalışmasında, Burdur ve Isparta yetiştirme yurtlarında bulunan 89 genç ve aynı illerde çeşitli liselerde okuyan 150 öğrenci stresle başa çıkma davranışları açısından karşılaştırmış, her iki grupta erkekler ve yaşça küçük olanların arasında kullandıkları başarılı başa çıkma stratejileri açısından fark olmadığını, ancak, yurttan kalan kızlar ve yaşça büyük olanlardan daha başarılı stratejiler kullandıklarını, yetiştirme yurdunda kalanların ailesi yanında kalanlardan daha başarısız başa çıkma stratejileri kullandıklarını belirlemişlerdir.

Yetiştirme yurdunda yaşayan bireylerde sıklıkla gözlemlenen kaygılardan biri de gelecek kaygısıdır. Her ne kadar ergenin koruma ve bakımı devlet tarafından güvenceye alınsa da, ergen gelecek yani yurttan sonraki yaşamı için kaygı duyabilmektedir. Gelecek kaygısı yetiştirme yurdunda yaşayan ergenin sosyal ilişkilerine zarar verebilmektedir. Özellikle kızlarda gelecekle ilgili kaygı düzeyi daha yüksektir ve yurttan barınma süreleri bittikten sonra ne yapacakları, yaşamlarını nasıl sürdürecekleri konusundaki belirsizlik kaygıyı artırmaktadır (Akt. Şahin, 1995).

Bulut (1995), Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sosyal Grup Çalışması Gereksinimi adlı çalışmada, yurttan kalan gençlerin gereksinim ve beklentilerinin, ailesi ile kalanlardan farklılık gösterdiği bulmuştur. Bunun yanı sıra özellikle sıkıntıların hiç kimseyle konuşmama eğiliminin ailesi yanında kalanlara göre daha yüksek olduğunu saptanmıştır (Akt. Cankurtaran-Öntaş, 1998).

Geleceğe ilişkin kötümser bakış olarak tanımlayabileceğimiz umutsuzluk kavramının yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında yaşayan ergenler açısından karşılaştırıldığı bir araştırmada, Tümkeya (2002) umutsuzluk düzeyinin yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerde, ailesi yanında yaşayan ergenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Umutsuzluk düzeyi, aileyle kurulan ilişkin niteliğine göre değişim gösterebilmektedir. Ebeveynlerden birinin veya her ikisinin kaybı yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerin umutsuzluk düzeyini artıran en önemli gerekçelerden biridir.

Çocuk veya ergenin ailesiyle oluşturduğu sağlıklı ilişki ve beraberlik, onun duygusal, bilişsel ve hatta bedensel gelişimi için çok önemli bir yere sahiptir. Bu sağlıklı ilişki ve beraberlikten yoksunluk, birey için gelişimsel süreçte sıkıntılar doğurmaktadır. Uluğ ve Candan (2008)'e göre, evlilik çatışmaları ve boşanmanın, çocukta anksiyete, saldırganlık ve davranış bozukluğu gibi uyumsuzluklara ve sosyal bilişsel yetersizlik ve düşük ders başarısına neden olabilecektir.

Yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerin bu kurumlara geliş nedenleri farklı olabilmektedir. Ebeveynlerden birini ya da her ikisinin kaybetmekten dolayı

yetiştirme yurdunda yaşayan birçok çocuk bulunmaktadır. Ölüm olgusunun yetişkinler için bile kabullenilmesi zor bir durum olduğu düşünülürse, ergenlerin bu durumla baş edebilmeleri oldukça zordur. Önemli sosyal destek kaynağı olan ailenin eksikliği ve onlara ulaşmanın ölüm nedeninden dolayı imkansızlığı çocuğu veya ergeni olumsuz etkilemektedir. Olumsuzluk sadece ruhsal alanda değil, bireyin okul veya eğitim hayatında da ortaya çıkabilmektedir.

Tanhan (2008) tarafından yakınlarını kaybeden öğrenciler üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada çalışmaya katılan çocukların tamamına yakınının okul başarısında ani bir düşüşün yaşandığı, derse katılımlarının azalması, geri çekilme, oyunlara katılmama, sosyal yaşamla daha az ilgilenme davranışlarının oldukça sık görüldüğü gözlemlenmiştir ve her ne kadar çocuk için annenin ölümü daha yıkıcı gibi gelse de, akademik başarı açısından babaların çocuklar üzerinde daha etkili olduğu görülmüştür.

2.1.6. Akademik Başarı ve İlgili Araştırmalar

Akademik başarı eğitim sistemi içinde öğrencinin standart testlerden aldığı notların derecesidir. Steinberg (2002)'e göre eğitimde başarı için, çoğunlukla okul performansı, akademik başarı ve eğitsel başarı tanımlamalarından biri kullanılır. Okul sistemi içinde öğrencinin okul başarısı başka deyişle akademik başarısı, üzerinde sıkça durulan ve çalışılan bir kavramdır. Özabacı (2001)'e göre okul başarısı, okulda alınan notların değerlendirilmesi ve bu notların belirli bir ortalamanın üstünde yer alması anlamına gelmektedir.

Genel olarak akademik başarıyı etkileyen faktörler, Jindan (1982), Hummel ve Roselli (1983), Westaway ve Skuy (1984) benlik saygısı ve kendini algılama, Rangaswang (1982) okul başarısı ile duygusal problemler arasında ilişki olduğunu, diğer birçok çalışma da gençlerin akademik başarılarının, ailelerinin sosyoekonomik ve sosyo-kültürel durumlarına bağlı olduğunu bildirilmiştir ve Özgüven (1982) ise

gençlerin akademik başarılarının ailelerinin durumlarına bağlı olmadığını saptamıştır (Akt. Turan, Herken, Mutlu ve Küçükkolbaşı, 1998).

Akran ilişkileriyle akademik başarı arasındaki ilişkiyi inceleyen bazı çalışmalar akran grubu içindeki popüler statünün başarıyla, reddedilmişlik statüsünün başarısızlıkla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadırlar. Ailelerin, öğretmenlerin ve akranların destekleyici ilişkileri öğrencilerin başarılarını arttırmakta, okul ortamını güvenli ve destekleyici olarak algılayan çocukların okul başarıları daha yüksek olmaktadır.

Greenberg (1993) yaptığı araştırmalarda sınıf değişikliği yaşayan, sınıf öğretmenleri ve arkadaşlarından uzak kalan öğrencilerin başarı grafiklerinde önemli bir düşüşün olduğunu gözlemlemiştir (Akt. Elbir, 2000). Cutrano ve Cole (1994), öğrencilerin akademik başarı düzeyleri ile anne ve babalarından algıladıkları sosyal destek arasında ilişkiyi belirlemek için yaptıkları araştırmada akademik başarı ile anne babadan algılanan sosyal destek arasında olumlu yönde bir ilişki saptamışlardır.

Brennan (1982) ve Demir (1990) yaptıkları bir araştırmada akademik başarının yalnızlık duygusu ile olumsuz ilişki içinde olduğunu saptamışlardır bunu da yalnız öğrencilerin okulda doyum sağlayamadığını, sınıf çalışmalarına ilgisiz olduğunu, öğretmenlere yalnız olmayan öğrencilere göre daha fazla olumsuz tepki gösterdiğini ve akademik başarılarının diğer öğrencilere kıyasla daha düşük olduğunu gösteren bulguların varlığına işaret etmektedirler (Akt. Tarhan, 1998).

Osseiranwaines ve Elmacian (1994), aday öğretmenlerin akademik başarı ve stres düzeyleri ile sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmada, akademik başarının yüksekliği ile sosyal desteğin yüksekliği arasında olumlu yönde bir ilişki saptamışlardır (Akt. Yıldırım, 1998). Kloomak ve Cosden (1994), öğrenme güçlüğü olan çocuklarda benlik kavramı, olumsuz akademik benlik ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında sosyal desteğin olumlu akademik benlik gelişimi için önemini vurgulamışlardır (Akt. Şenel, 2001).

Yıldırım ve Ergene (2003)'ün araştırmasına göre, boyun eğici davranışlar ile akademik başarı arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Aynı araştırmanın bulgularına göre aile desteği, boyun eğici davranışlar, öğretmen desteği ve sınav kaygısı değişkenleri akademik başarıyı manidar olarak yordamaktadır.

Yıldız (1997), Weiner ve Kukla (1970), Önder-Yücel (1982), Gürtekin (1993) akademik başarının yükleme kuramı çerçevesinde incelendiği çalışmalarda, öğrencilerin başarı ve başarısızlıklarını “çaba”, ”şans”, “görevin zor olması” ve “yetenek” gibi nedenlere yükledikleri belirtmektedirler. Gürtekin (1993) ve Turunç Sipahi'ye göre (1995) kızlar ve erkekler akademik başarı ve başarısızlığı farklı nedenlere yüklemektedirler (Akt. Ergene- Yıldırım, 2003).

Duncan ve Brook-Gunn (2000) yoksulluk ile çocuğun akademik başarısı, sağlık durumu ve davranışları arasındaki ilişkileri ortaya koyan pek çok araştırma olduğunu belirtmektedirler. Akademik başarı açısından ise yoksul ortamda yaşayan çocukların yoksul olmayan ortamda yaşayan çocuklara göre iki kat daha fazla sınıfta kaldıkları ve lisede devamsızlık yaptıkları, 1.4 kat daha fazla öğrenme güçlüğü yaşadıkları gözlenmektedir (Akt. Coşkun, 2004).

Austin ve Draper (1984), Ladd, Birch ve Bushs (1999), Ladd ve diğerleri (1997), Wentzel (1991) yaptıkları araştırmada, çocuğun akranlarıyla ilişkileri, okula karşı tutumunu ve okul başarısını etkilediği akranlar tarafından reddedilme ya da kabul görmenin, derslerle ilgili faaliyetlere katılmaya istekli olmanın, düşük okul başarısının, okuldan kaçma ve okula karşı olumsuz tutum üzerinde rol oynadığı bulgusuna ulaşmışlardır (Akt. Pekel, 2004).

Zimmerman ve Kitsantas (2005) akademik sorumlulukları yerine getirme ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi inceledikleri bir araştırmada 179 kız öğrenci ile çalışmışlardır ve araştırma bulgularına göre, ev ödevlerini tam olarak yapan, okula geç kalmayan ve devamsızlık yapmayan veya çok az yapan, kısaca akademik sorumluluklarını üstlenen ve yerine getiren öğrencilerin akademik başarılarının da yüksek olduğu gözlenmiştir (Akt. Abdi –Golzar, 2006).

Yıldırım (2006)'a göre son yapılan çalışmalar akademik başarıyı etkileyen en önemli faktörlerden birinin öğrencinin sosyal destek sistemi olduğunu ortaya koymaktadır. Akademik başarısı yüksek öğrencilerin akademik başarısı düşük olan öğrencilere kıyasla daha çok sosyal desteğe, özellikle aile desteğine sahip oldukları anlaşılmaktadır. Yıldırım (2006)'a göre algılanan sosyal desteğin ve özellikle de aile desteğinin, öğrencilerin akademik başarılarının yanısıra, okula devam etme ve okula uyumları, ruh sağlığını koruyabilmeleri, sağlıklı karar verebilmeleri, stresle başa çıkabilmeleri veya stresten korunabilmeleri, depresif semptomların önlenmesi ve kusurlu davranışlarının azaltılması ile uyum düzeylerinin yükselmesi gibi durumlarda önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır. Akademik başarının sınav kaygısı ile negatif yönde ilişkisini ortaya koyan araştırmalar da bulunmaktadır.

Glenn ve Kramer (1985) ve Wallerstein'a göre (1984) her ne kadar bütün ergenlerin boşanmadan olumsuz yönde etkilenmediklerine ilişkin kanıtlar varsa da boşanma stresinin, ergenlerin çoğunun akademik, sosyal ve duygusal gelişimleri üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğuna ilişkin pek çok kanıt vardır (Akt. Güçray, Saçkes ve Kaya, 2005).

Dayıoğlu ve Türüt-Aşık (2007), cinsiyet farklılıklarının akademik başarı ile ilişkisini inceledikleri araştırmalarında akademik başarıda erkeklerin kızlara göre daha başarılı olduklarını ortaya koymuşlardır. Burger (2005)'a göre araştırmacılar akademik başarı ile kontrol odağı arasındaki ilişkiyi, kişilerin geribildirimlere verdikleri tepkilerden yola çıkarak açıklamışlardır ve çalışmalar içsel kişilerin, okullarda dışsallardan genellikle daha yüksek performans gösterdiğini ortaya koymuşlardır.

Hembree (1988), akademik başarı ve sınav kaygısı üzerinde yaptığı meta analiz sonunda sınav kaygısının daha düşük akademik başarıya neden olduğunu belirtmiştir bununla birlikte Sansgiry, Bhosle ve Dutta (2005) sınav kaygısı ile akademik başarı arasında olumsuz bir ilişki saptamış ve Breling, Israeli, Smith ve Antony (2003) mükemmeliyetçilik ve bireyin sınavlara ilişkin olumsuz duyguları arasında önemli bir ilişki tespit etmiştir (Akt. Yıldırım, Gençtanırım, Bayhan ve Yalçın, 2008).

Glover ve Corkill (1987), Yalçın (1994) çeşitli çalışmaların bulgularına göre, öğrenciler kendilerini başarısız buldukları zaman daha az güç harcarlar ve böylece, onlar öğrenmede daha fazla zorlukları deneyimlerler ve böylece sonuçlar yüksek motivasyonun başarı için temel şart ve öğrenmenin ilk koşulu olduğunu gösterir (Akt. Yalçın-Açıkgöz, 2009).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma grubu, kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanmasında izlenen işlem yolu ve istatistiksel analiz yöntemleri açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Grubu

Araştırma grubunu 207'si yetiştirme yurdunda, 303'ü ailesiyle birlikte yaşayan toplam 510 öğrenci oluşturmaktadır. Ailesiyle birlikte yaşayan öğrenciler 2008- 2009 eğitim öğretim yılında “Amasya Kız Meslek Lisesi ve Anadolu Kız Meslek Lisesi”, “Çorum Anadolu Kız Meslek Lisesi ve Kız Meslek Lisesi” ile “Çorum Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi’nde 9- 10-11. sınıflara devam etmektedirler.

Yetiştirme yurdunda yaşayan ve ortaöğrenime devam eden öğrenciler SHÇEK Genel Müdürlüğü’ne bağlı “Amasya Kız Yetiştirme Yurdu- Erkek Yetiştirme Yurdu”; “Çorum Kız Yetiştirme- Erkek Yetiştirme Yurdu”; “Eskişehir 100. Yıl Kız Yetiştirme Yurdu, Erkek Yetiştirme Yurdu” , “Samsun Kız Yetiştirme Yurdu” ve “Yaşar Doğu Yetiştirme Yurdu’nda kalmaktadırlar.

Çalışma grubundaki öğrencilerin cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, kardeş sayısına göre dağılımları Tablo II’ de gösterilmiştir. Tablodan da izlenebileceği gibi araştırma toplam 510 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Bu öğrencilerin % 41’ini yetiştirme yurdunda yaşayan öğrenciler, % 59’unu ailesi ile birlikte yaşayan öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan 271 kız öğrencinin % 32’si yetiştirme yurdunda, % 68’i ailesi ile birlikte; 239 erkek öğrencinin % 50’si yetiştirme yurdunda, % 50’si ailesi ile birlikte yaşamaktadırlar. Sınıf düzeyine göre lise 1. sınıfa giden 357 öğrencinin % 34’ü yetiştirme yurdunda, % 66 sı ailesi ile lise 2. sınıfa giden öğrencilerin % 50’si

yetiştirme yurdunda, % 50'si ailesi ile, lise 3. sınıfa giden öğrencilerin % 60'ı yetiştirme yurdunda, % 40'ı ailesi ile birlikte yaşamaktadır.

Anne eğitim düzeyine göre, annesi okuryazar veya ilkokul mezunu olan 391 öğrencinin % 40'ı yetiştirme yurdunda, % 60'ı ailesi ile birlikte; annesi ortaokul mezunu olan 89 öğrencinin % 42'si yetiştirme yurdunda, % 58'i ailesi ile birlikte; annesi lise mezunu olan 30 öğrencinin %50'si yetiştirme yurdunda, %50'si ailesi ile birlikte yaşamaktadır. Baba eğitim düzeyine göre, babası okuryazar veya ilkokul mezunu olan 329 öğrencinin % 43'ü yetiştirme yurdunda, % 57'si ailesi ile birlikte; babası ortaokul mezunu olan 108 öğrencinin % 36'sı yetiştirme yurdunda, % 64'ü ailesi ile birlikte; babası lise mezunu olan 73 öğrencinin % 42'si yetiştirme yurdunda, % 58'i ailesi ile birlikte yaşamaktadır.

Kardeş sayısına göre, tek kardeşe sahip olan 41 öğrencinin % 49'u yetiştirme yurdunda, % 51'i ailesi ile birlikte, 2 veya 3 kardeşe sahip olan 299 öğrencinin % 33'ü yetiştirme yurdunda, % 67'si ailesi ile birlikte, 4 ve daha fazla kardeşe sahip olan 170 öğrencinin % 52'si yetiştirme yurdunda, % 48'i ailesi ile birlikte yaşamaktadırlar.

DEĞİŞKEN	GRUP		YETİŞTİRME YURDUNDA YAŞAYAN	AİLESİ YANINDA YAŞAYAN	TOPLAM
CİNSİYET	Kız	n %	87 32.10	184 67.89	271
	Erkek	n %	120 50.20	119 49.79	239
SINIF DÜZEYİ	Lise 1	n %	122 34.17	235 65.82	357
	Lise 2	n %	35 50.00	35 50.00	70
	Lise 3	n %	50 60.24	33 39.75	83
ANNE EĞİTİM DÜZEYİ	Okuryazar veya İlkokul	n %	155 39.64	236 60.35	391
	Ortaokul	n %	37 41.57	52 58.42	89
	Lise	n %	15 50.00	15 50.00	30
BABA EĞİTİM DÜZEYİ	Okuryazar veya İlkokul	n %	143 43.46	186 56.53	329
	Ortaokul	n %	39 36.11	69 63.88	108
	Lise	n %	35 42.16	48 57.83	83
KARDEŞ SAYISI	Tek kardeş	n %	20 48.78	21 51.21	41
	2-3 kardeş	n %	98 32.77	201 67.22	299
	4 ve daha fazla kardeş	n %	89 52.35	81 47.65	170
	TOPLAM	N %	207 40.59	303 59.41	510

TABLO 2: Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Anne-Baba Eğitim Düzeyi, Kardeş Sayısına Göre Dağılımı

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada akademik başarı düzeyini belirlemek için araştırma kapsamına alınan öğrencilerin 2008- 2009 eğitim-öğretim yılının birinci dönem sonu not ortalamaları öğrenim gördükleri okulların e-okul kayıt sisteminden alınarak kullanılmıştır. Araştırmada yalnızlık düzeyini belirlemek için “Ucla Yalnızlık Ölçeği” (EK 6), boyun eğici davranışlar düzeyini belirlemek için “Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği” (EK 7), sosyal destek düzeyini belirlemek için “Algılanan Sosyal Destek Ölçeği” (EK 8) kullanılmıştır. Araştırmada ele alınan diğer bağımsız değişkenleri belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu’ndan (EK 9) yararlanılmıştır.

3.2.1 Ucla Yalnızlık Ölçeği

Araştırmanın bağımsız değişkeni olan yalnızlık düzeyini ölçmek amacıyla Russel Peplau ve Ferguson (1978) tarafından geliştirilen ve Demir (1989) tarafından uyarlanan “Ucla Yalnızlık Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 10’u düz, 10’u ters yönde kodlanmış 20 maddeden oluşan 4’lü Likert tipi bir ölçektir. Bu ölçeğin her bir maddesinde sosyal ilişkilerle ilgili duygu ve düşünce belirten bir durum sunulmakta ve bireyden bu durumu ne sıklıkta yaşadığını belirtmesi istenmektedir.

3.2.1.1 Ucla Yalnızlık Ölçeği’nin Güvenirliği

Russell ve arkadaşları tarafından (1980), test tekrar test yöntemini kullanarak, Ucla Yalnızlık Ölçeğinin güvenirliliğini .96 olarak ve iç tutarlılık katsayısını .94 olarak bulmuşlardır (Erim, 2001). Bu araştırma kapsamında ölçeğin güvenirliliğine bakılmış ve Cronbach Alpha katsayısı .79 olarak bulunmuştur.

3.2.1.2 Ucla Yalnızlık Ölçeği’nin Geçerliği

Russell ve arkadaşları tarafından (1980) ölçeğin geçerliliğini değerlendirmek için yalnızlık puanları ile duygusal durumları ölçen çeşitli ölçeklerin puanları arasındaki ilişki test edilmiş ve Yalnızlık Ölçeği’nin Beck Depresyon Envanteri arasındaki ilişki $r = .62$, Depresyon arasındaki ilişki ise $r = .55$ olarak bulunmuştur.

Çok Yönlü Depresyon Ölçeğinin Sosyal İçedönüklük alt ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri ölçüt alınarak benzer ölçekler geçerliği incelenmiştir. Aydın ve Demir (1988) UCLA Yalnızlık Ölçeğinin Beck Depresyon Envanteri ile arasında .77'lik, Çok Yönlü Depresyon Envanteri'nin Sosyal İçedönüklük alt ölçeği ile arasında .82'lik korelasyon bulunmuştur.

3.1.1.3. Ucla Yalnızlık Ölçeği'nin Puanlanması

Ucla Yalnızlık Ölçeği'nin her bir maddesinde bireylerden ifadedeki durumu ne sıklıkta yaşadıklarını “4: Sık Sık Yaşarım”, “3: Bazen Yaşarım”, “ 2: Nadiren Yaşarım”, “1 : Hiç Yaşamam” şeklinde seçeneklerle Likert tipi dördü bir derecelendirme ölçeği üzerinde işaretlemeleri istenmektedir (Demir, 1989). Ölçekteki 10 madde (1, 5, 6, 8, 9, 10, 15, 16, 19, 20), tersine puanlanan madde olduğundan, puanlanması tersine çevrilerek yapılmaktadır ve geriye kalan 10 madde (2, 3, 4, 7, 11, 12, 13, 14, 17, 18) düz puanlanmaktadır.

Ucla Yalnızlık Ölçeği'nden alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan ise 80'dir (Demir, 1989). Ölçekten alınan yüksek puan yüksek yalnızlık düzeyine, düşük puan düşük yalnızlık düzeyine işaret etmektedir. Ucla Yalnızlık Ölçeği genç ve yetişkin popülasyona uygulanabilmektedir.

3.2.2 Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ -R)

Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ-R), Yıldırım (2004) tarafından geliştirilmiştir. Bireylerin ailesinden, arkadaş ve öğretmenlerinden elde ettiği sosyal destek düzeyini belirlemek amacıyla geliştirilen ölçek, üç alt ölçek için ortak olan 50 durum cümlesinden oluşmaktadır. Yıldırım'a (2006) göre ASDÖ-R' de yer alan üç alt ölçek AİD= Aile Desteği, ARD= Arkadaş Desteği, ÖĞD= Öğretmen Desteği'ni ifade etmektedir. Bu araştırmada öğrencilerin arkadaşlarından ve öğretmenlerinden algıladıkları destek düzeyini belirlemek için “arkadaş” ve “öğretmen” alt ölçekleri kullanılmıştır.

3.2.2.1 Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin (ASDÖ) Güvenirliği

Ölçeği geliştiren Yıldırım'ın (2004) alt ölçeklere ilişkin yaptığı güvenirlik çalışmasında, Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı, ölçeğin tümü için .93, aile (AİD) için .94; arkadaş (ARD) için .91 ve öğretmen (ÖĞD) için .93 olarak bulunmuştur (Yıldırım, 2004). Bu araştırma kapsamında ölçeğin güvenirliğine bakılmış ve Cronbach Alpha katsayısı .93 olarak bulunmuştur.

3.2.2.2. Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin (ASDÖ) Geçerliği

Ölçeğin geçerlilik çalışması iki şekilde yapılmıştır. İlk olarak, tüm ASDÖ-R nin yapı geçerliği faktör analizi ile incelenmiştir. ASDÖ-R 'ye ilişkin KMO katsayısı .933 ve Bartlett Testi anlamlı çıkmıştır. İkinci olarak; benzer ölçekler geçerliğini incelemek amacıyla Beck tarafından geliştirilen ve Hisli (1988, 1989) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış olan Beck Depresyon Ölçeği (BDI) ile Yıldırım (2004) tarafından geliştirilen Gündelik Sıkıntılar Ölçeği (GSÖ) kullanılmıştır ve yapılan analiz sonucunda Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ile Beck Depresyon Ölçeği arasında -.32 ve GSÖ arasında -.36 düzeyinde korelasyon bulunmuştur.

3.2.2.3. Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin (ASDÖ) Puanlanması

Ölçeğin aile desteği alt ölçeğinde 20, arkadaş desteği alt ölçeğinde 13, öğretmen desteği alt ölçeğinde 17 madde bulunmaktadır. Her alt ölçekte birer tane tersine çevrilmiş, (reverse) madde yer almaktadır. Ölçeğin her maddesinde yer alan ifade için bireylerin, “Bana uygun=3”, “Bana kısmen uygun=2”, “Bana uygun değil=1” şeklinde seçeneklerle ölçek üzerinde işaretlemeleri beklenmektedir.

Düz maddeler, oldukları gibi, tersine çevrilmiş maddeler ise tersinden puanlanmaktadır. Ölçeklerin puan aralıkları şöyledir: Aile desteği, 20-60; Arkadaş desteği, 13-39; Öğretmen desteği, 17-51; toplam ASDÖ-R, 50-150'dir. Ölçekten alınan yüksek puan, bireyin yüksek sosyal destek aldığı, düşük puan bireyin düşük sosyal destek aldığı anlamına gelir.

3.2.3 Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ)

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ), Gilbert ve Allan (1994) tarafından geliştirilmiş ve Şahin ve Şahin (1992) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek 16 maddeden oluşmakta ve her maddede sözü edilen davranışların kişiyi ne kadar iyi tanımladığı sorulmaktadır. BEDÖ, kendini değerlendirme ölçeği olup, ergen ve yetişkinlere uygulanabilmektedir.

3.2.3.1. Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nin (BEDÖ) Güvenirliği

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nin Cronbach Alfa değeri .89, dört ay ara ile yapılan ikinci uygulama sonucu test tekrar test güvenirlik katsayısı .84'tür ve ölçeğin Türkiye'ye uyarlanmasında iç tutarlılık 263 kız, 277 erkek toplam 540 lise ve üniversite öğrencisinden elde edilen Cronbach Alfa değeri .74 olarak bulunmuştur (Savaşır ve Şahin, 1997). Bu araştırma kapsamında ölçeğin güvenirliğine bakılmış ve Cronbach Alpha Katsayısı .70 olarak bulunmuştur.

3.2.3.2. Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nin (BEDÖ) Geçerliği

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nin Beck Depresyon Envanteri ile korelasyonu. 66 ,Otonomi Ölçeği ile korelasyonu .06, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile korelasyonu .50 bulunmuştur. BEDÖ' nün Beck Depresyon Envanteri ile korelasyonu .32 ($p<0.01$), Otonomi Ölçeği ile korelasyonu -0,5'tir (Savaşır ve Şahin, 1997).

3.2.3.3. Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nin (BEDÖ) Puanlanması

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ndeki her maddede sözü edilen davranışların kişiyi ne kadar iyi tanımladığı sorulmaktadır. Yanıtların “1. Hiç tanımlamıyor”, “2. Biraz tanımlıyor”, “3. Oldukça iyi tanımlıyor”, “4. İyi tanımlıyor” ve “5. Çok iyi tanımlıyor” seçeneklerine göre verilmesi istenmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan, bireyin yüksek boyun eğici davranışlar gösterdiğine, düşük puan ise düşük boyun eğici davranışlar gösterdiği anlamına gelir.

3.2.4. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Kişisel Bilgi Formu (KBF), araştırma kapsamına alınan öğrencilerin cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu, kardeş sayısı, kalınan yer gibi değişkenler açısından sahip oldukları niteliklere ilişkin bilgi edinmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

3.3. Veri Toplama İşlemi

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları araştırma kapsamına alınan öğrencilere 2008- 2009 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde uygulanmış ve uygulama yaklaşık 2 ay içinde tamamlanmıştır. Uygulama yapılmadan önce, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmış ve okul müdürlükleriyle görüşülmüştür.

Uygulama yapılan her yetiştirme yurdunda ve okulda araştırmanın amacı ve kullanılan veri toplama araçları hakkında, araştırmacı tarafından uygulamla yapılacak öğrencilere bilgi verilmiştir. Ölçeklerin, içten ve dürüst bir biçimde yanıtlanmasını sağlamak amacı ile isim yazma zorunluluğu getirilmemiştir.

Öğrencilerin akademik başarı düzeyleri için 2008- 2009 eğitim öğretim yılı birinci dönem sonu not ortalamaları e-okul kayıtlarından alınarak kullanılmıştır. Uygulamalar, araştırmacı tarafından okullarda sınıf ortamında, yetiştirme yurtlarında ise etüt odaları veya kütüphanede yapılmıştır. Gereksinim halinde ölçek ve yanıtlamalarla ilgili olarak gerekli bilgiler araştırmacı tarafından verilmiştir. Ölçeklerin ve kişisel bilgi formunun yetiştirme yurdunda ve aileleri ile birlikte yaşayan öğrenciler tarafından dikkatli bir şekilde yanıtlandığı gözlenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Bu araştırmada verilerin analizi SPSS 15.0 kullanılmıştır. “Arkadaş desteği”, “öğretmen desteği”, “yalnızlık”, “boyun eğici davranışlar” değişkenleri ile

“akademik başarı” arasında doğrusal bir ilişki olduğu belirlendikten sonra aşamalı regresyon analiz tekniği uygulanmıştır. Regresyon analizi yapılmadan önce değişkenler arasında ilişkinin yönü hakkında bilgi veren saçılım grafikleri incelenmiştir.

Araştırmanın bağımsız iki grubu (yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte yaşayan öğrenciler) arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını sınamak için t testi kullanılmıştır. Bağımsız iki grup için “t testi” kullanılmadan önce varyansların homojenliklerine bakılmış ve sonuçlar açıklanmıştır. Buradan hareketle analizler sonucunda elde edilen F değerlerine de bakılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin akademik başarı düzeyleri ile ilgili bulgular, alt problemlere göre sırasıyla sunulmuştur.

4.1 Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin akademik başarılarını cinsiyet, öğretmen desteği, arkadaş desteği, yalnızlık ve boyun eğici davranışlar değişkenlerinin anlamlı olarak yordayıp yordamadığını kontrol etmek amacıyla yapılan aşamalı regresyon analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3'te görülebileceği gibi, aşamalı regresyon analizi, akademik başarıyı anlamlı olarak yordamayan “arkadaş desteği” ve “yalnızlık” değişkenlerini analize almamış; “boyun eğici davranışlar”, “öğretmen desteği” ve “cinsiyet” değişkenleri aşamalı regresyon analiz sürecinde işlem görmüştür. Gerek standardize edilmiş regresyon katsayıları gerek ikili kısmi korelasyonlar incelendiğinde akademik başarı ile boyun eğici davranışlar, öğretmen desteği ve cinsiyet arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde “boyun eğici davranışlar”, “öğretmen desteği” ve “cinsiyet” değişkenleri birlikte öğrencilerin akademik başarılarına ilişkin toplam varyansın % 14 kadarını açıklamaktadır ($R = 0,378$, $R^2 = 0,143$, $p < 0,05$). Aşamalı regresyon analizinin birinci adımında izlenen “boyun eğici davranışlar” değişkeninin öğrencilerin akademik başarılarını yordamada standardize edilmiş regresyon katsayısı (Beta) $-0,238$ çıkmıştır. Tek başına “boyun eğici davranışlar” değişkeni yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin akademik başarılarının % 6 kadarını ($R^2 = 0,057$) açıkladığı görülmektedir.

Aşamalı regresyonun ikinci adımında modelde “boyun eğici davranışlar” değişkeninin yanına “öğretmen desteği” değişkeni girmiştir. “Boyun eğici davranışlar” ve “öğretmen desteği” değişkenleri ikisi birlikte akademik başarının yaklaşık % 11 kadarını ($R = 0,330$; $R^2 = 0,109$) açıklarken, tek başına “öğretmen desteği” akademik başarının % 5 kadarını açıklamaktadır. Diğer değişken sabit kalmak üzere, “boyun eğici davranışlar” değişkeni Beta katsayısı -0,232; “öğretmen desteği” değişkeni Beta katsayısı -0,228 olarak çıkmıştır. Her iki Beta katsayısına ilişkin t değerleri manidar bulunmuştur (sırasıyla $t = -3,503$, $t = 3,454$, $p < 0,05$).

Aşamalı regresyonun üçüncü adımında modele “boyun eğici davranışlar”, “öğretmen desteği” değişkenlerinin yanına “cinsiyet” değişkeni eklenmiştir. Değişkenlerin üçü birlikte akademik başarının % 14 kadarını ($R = 0,378$, $R^2 = ,143$) açıklarken, tek başına “cinsiyet” değişkeni akademik başarının % 3 kadarını açıklamaktadır. Diğer değişkenler sabit kalmak üzere, “boyun eğici davranışlar” değişkeni Beta katsayısı -0,217; öğretmen desteği Beta katsayısı -0,203; cinsiyet değişkeni Beta katsayısı -0,188 ($p < 0,05$) çıkmıştır.

“Boyun eğici davranışlar”, “öğretmen desteği” ve “cinsiyet” değişkenlerine ilişkin gerek regresyon katsayıları gerekse R^2 ve t değerleri incelendiğinde, yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin akademik başarılarını birinci sırada “boyun eğici davranışlar”, ikinci sırada “öğretmen desteği”, üçüncü sırada “cinsiyet” değişkeninin manidar olarak yordadıkları anlaşılmaktadır.

TABLO 3: Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarılarının Yordayıcısı Olarak Yalnızlık, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Desteğe İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

MODEL	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Katsayılar		Korelasyonlar				
	B	Std. Hata	B	t	Sig.	Kısmi	R	R²	
1.(Sabit)	3,597	,256		14,045	,000				
BED	-,021	,006	-,238	-3,513	,001	-,238	-,238	,238(a) ,057	
2.(Sabit)	4,341	,330		13,164	,000				
BED	-,020	,006	-,232	-3,503	,001	-,238	-,232	,330(b) ,109	
ÖGD	-,028	,008	-,228	-3,454	,001	-,235	-,228		
3.(Sabit)	4,773	,358		13,343	,000				
BED	-,019	,006	-,217	-3,328	,001	-,227	-,216		
ÖGD	-,025	,008	-,203	-3,093	,002	-,212	-,201	,378(c) ,143	
CİNSİYET	-,361	,127	-,188	-2,852	,005	-,196	-,185		

4.2. Ailesiyle Birlikte Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin akademik başarılarını cinsiyetleri, öğretmen desteği, arkadaş desteği, yalnızlık ve boyun eğici davranışlar değişkenlerinin anlamlı olarak yordayıp yordamadığını kontrol etmek amacıyla yapılan aşamalı regresyon analizi sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4’te görülebileceği gibi, aşamalı regresyon analizi, akademik başarıyı anlamlı olarak yordamadığı için “boyun eğici davranışlar”, “öğretmen desteği” ve “arkadaş desteği” değişkenlerini analize almamış, “cinsiyet” ve “yalnızlık” değişkenleri aşamalı regresyon analizi sürecinde işlem görmüştür. Gerek standardize edilmiş regresyon katsayıları gerek ikili kısmi korelasyonlar incelendiğinde “cinsiyet” ve “yalnızlık” değişkenleri ile akademik başarı arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

“Cinsiyet”, “öğretmen desteği”, “arkadaş desteği”, “yalnızlık” ve “boyun eğici davranışlar” değişkenlerinin akademik başarının ne kadarını yordayıp yordamadığına ilişkin yapılan aşamalı regresyon analizi sonuçları Tablo 4’te verilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde “cinsiyet” ve “yalnızlık” değişkenlerinin ailesi ile birlikte yaşayan öğrencilerin akademik başarılarına ilişkin varyansın yaklaşık % 36 kadarını açıkladığı görülmektedir ($R=0,602$, $R^2=0,362$, $p<0,05$).

Aşamalı regresyon analizinin birinci adımında incelenen “cinsiyet” değişkenine ilişkin standardize edilmiş regresyon katsayısı (Beta) $-0,578$ çıkmıştır. Tek başına cinsiyet değişkeninin, ailesi yanında yaşayan öğrencilerin akademik başarılarının % 33 kadarını ($R^2=0,334$) açıkladığı görülmektedir.

Aşamalı regresyon analizinin ikinci adımında modele “cinsiyet” değişkeninin yanında “yalnızlık” değişkeni girmiştir. “Cinsiyet” ve “yalnızlık” değişkenleri birlikte akademik başarının yaklaşık % 36 sını ($R=0,602$, $R^2=0,362$) açıklamaktadır. Diğer değişkenler sabit kalmak üzere, “cinsiyet” değişkeni Beta katsayısı $-0,550$;

“yalnızlık” değişkeni Beta katsayısı -0,170 olarak çıkmıştır. Her iki Beta katsayısına ilişkin t değerleri manidar bulunmuştur (sırasıyla $t=-11,747$, $t=-3,629$, $p<.05$).

“Cinsiyet” ve “yalnızlık” değişkenlerine ilişkin gerek regresyon katsayıları, gerek R^2 ve t değerleri incelendiğinde, ailesi yanında yaşayan öğrencilerin akademik başarılarını birinci sırada “cinsiyet” değişkeni, ikinci sırada “yalnızlık” değişkeninin manidar olarak yordadıkları; “boyun eğici davranışlar”, “öğretmen desteği”, “arkadaş desteği” değişkenlerinin ise ailesi yanında yaşayan öğrencilerin akademik başarılarını manidar olarak yordamadığı anlaşılmaktadır.

TABLO 4: Ailesiyle Birlikte Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarılarının Yordayıcısı Olarak Yalnızlık, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Desteğe İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

MODEL	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Katsayılar		t	Sig.	Korelasyonlar		R	R^2
	B	Std. Hata	B				Kısmi			
1.(Sabit)	4,306	,143			30,034	,000				
									,578(a)	,334
CİNSİYET	-1,195	,097	-,578		-12,297	,000	-,578	-,578		
2.(Sabit)	4,998	,237			21,094	,000				
CİNSİYET	-1,135	,097	-,550		-11,747	,000	-,561	-,542	,602(b)	,362
YALNIZLIK	-,020	,005	-,170		-3,629	,000	-,205	-,167		

4.3. Yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin akademik başarı, arkadaş desteği, öğretmen desteği, yalnızlık, boyun eğici davranışlar düzeylerine ilişkin T testi sonuçları

Yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin akademik başarı, arkadaş desteği, öğretmen desteği, yalnızlık, boyun eğici davranışlar düzeylerinin farklı olup olmadığını kontrol etmeden önce varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların homojen çıkması üzerine gruplara ilişkin ortalamalar arasındaki farkların manidar olup olmadığı t testi ile kontrol edilmiş, sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir.

TABLO 5: Yetiştirme Yurdunda ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarı, Arkadaş Desteği, Öğretmen Desteği, Yalnızlık ve Boyun Eğici Davranışlar Düzeylerine İlişkin t Testi Sonuçları

Grup	Akademik Başarı	Arkadaş Desteği	Öğretmen Desteği	Yalnızlık	Boy. Eğ. Dav.
Yetiş. Yurdu Yaşayan					
—					
x	2.73	20.38	27.84	42.39	41.57
n	207	207	207	207	207
s	0.95	5.84	7.87	9.54	10.83
Ailesiyle Bir. Yaşayan					
—					
x	2.64	18.78	29.46	39.67	39.14
n	303	303	303	303	303
s	1.01	4.47	7.90	8.78	8.79
t	.94	3.34*	-2.28*	3.26*	2.69*

*p< .05

Tabloda da görüldüğü gibi yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin akademik başarı ortalaması ($\bar{x}$ = 2.73), ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin akademik başarı ortalaması ise ($\bar{x}$ = 2.64) çıkmıştır. Ancak yapılan t testi sonucunda gruplara ilişkin gözlenen ortalamalar arasındaki fark manidar bulunmamıştır (t = .94, $p > .05$). Grupların arkadaş desteği incelendiğinde, yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin arkadaş desteği puan ortalaması ($\bar{x}$ = 20.38), ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin akademik başarı ortalaması ise ($\bar{x}$ = 18.78) çıkmıştır. Yapılan t testi sonucunda gruplara ilişkin gözlenen ortalamalar arasındaki fark manidar bulunmuştur (t = 3.34, $p < .05$).

Grupların öğretmen desteği incelendiğinde, yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin öğretmen desteği puan ortalaması ($\bar{x}$ = 27.84), ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin öğretmen desteği puan ortalaması ($\bar{x}$ = 29.46) çıkmıştır. Yapılan t testi sonucunda gruplara ilişkin gözlenen ortalamalar arasındaki fark manidar bulunmuştur (t = -2.28, $p < .05$). Tabloda da görüldüğü gibi yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin yalnızlık düzeyi puanlarının ortalaması ($\bar{x}$ = 42.39), ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin akademik başarı ortalaması ise ($\bar{x}$ = 39.67) çıkmıştır. Ancak yapılan t testi sonucunda gruplara ilişkin gözlenen ortalamalar arasındaki fark manidar bulunmamıştır (t = 3.26, $p < .05$).

Tabloda da görüldüğü gibi yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin boyun eğici davranışlar düzeyi puanlarının ortalaması ($\bar{x}$ = 41.57), ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin akademik başarı ortalaması ise ($\bar{x}$ = 39.14) çıkmıştır. Ancak yapılan t testi sonucunda gruplara ilişkin gözlenen ortalamalar arasındaki fark manidar bulunmamıştır (t = 2.69, $p < .05$).

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, sosyal destek, boyun eğici davranış düzeylerine göre yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilere ilişkin elde edilen bulguların, alt problemlerdeki sırasına uygun olarak tartışma ve yorumuna yer verilmiştir.

5.1 Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarılarını Yordamada Cinsiyet, Arkadaş Desteği, Öğretmen Desteği, Yalnızlık ve Boyun Eğici Davranışlar Değişkenlerine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Elde edilen bulgulardan yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin akademik başarılarını yordamada arkadaş desteği ve yalnızlık değişkenlerinin manidar olmadığı, fakat boyun eğici davranışlar, öğretmen desteği ve cinsiyet değişkenleri manidar olduğu görülmektedir. Araştırma bulgularına göre boyun eğici davranış ile akademik başarı arasında negatif bir ilişki vardır. Bu bulgu literatürdeki akademik başarı ile boyun eğici davranış arasındaki ilişkiyi ele alan Yıldırım ve Ergene'nin (2003) araştırması ile tutarlılık göstermektedir.

Boyun eğici davranış genel olarak bireyin kişisel gelişimini olumsuz etkileyen bir kavramdır. Daha çok başkalarının emir ve isteklerini yerine getirme eğilimi olan ve kendi isteklerini geri plana iten, boyun eğici davranışlar sergileyen kişi, okul ortamında da bilişsel gelişimi için yapılan faaliyetlerde ve sınavlarda da aynı olumsuz performansı sergileyebilecektir. Yani kişi akademik gelişimi için gerekli olan girişim ve çabalarda bulunma konusunda edilgen bir durumda olacağından, akademik başarısı da istenilen ve beklenen düzeyde gerçekleşmeyebilecektir.

Araştırma bulgularına göre öğretmen desteği ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Literatürde öğretmen desteği ve akademik başarı arasında ilişkiyi inceleyen ve Wentzel (1997) tarafından yapılan çalışmada öğretmen desteğinin

akademik başarıyı genel olarak artırdığı ve yine aynı amaçla Ergene ve Yıldırım (2003) tarafından yapılan araştırmada öğretmen desteğinin önemli olduğuna ilişkin sonuçlar vardır.

Araştırmada öğretmen desteği ile akademik başarı arasındaki ilişkinin negatif yönde çıkması günümüz toplumunda genel olarak okul sisteminin ergenler için sıkıcı bir yer olarak algılanması ve bu sıkıcı ortam içerisinde de öğretmenlerin otoriter olarak algılanmaları, dolayısıyla da ergenler için öğretmen desteğinin önemli olmaması şeklinde açıklanabilir. Ayrıca yetiştirme yurdunda kalan öğrencilere ilişkin okullarda öğretmenler ya onlara acıyarak bakmakta ya da çok mesafeli davranabilmektedirler. Bu iki tavır da yetiştirme yurdunda kalan öğrencinin psikolojik olarak yıpranmasına neden olmaktadır.

Şöyle ki kendisine acıyarak bakan öğretmeni için, ergen öğretmenin bu tavrını kendi amaçları için kullanma yolunu seçebileceği gibi, arkadaşları tarafından da aynı şekilde davranılmasını önlemek için öğretmene karşı uzak ilişki içine girer. Öğretmenin desteğinden uzaklaşabilir ve onlardan alacağı destek zamanla önemsiz hale gelebilir. Yine bu ilişkinin negatif yönde olması ile ilgili olarak, yetiştirme yurdunda kalan öğrenciye öğretmen desteğinin sunulması öğrencinin sorumluluğu ve çabayı öğretmene bırakması, kendisinin çaba göstermemesi nihayetinde akademik başarısının düşmesi şeklinde sonuçlanabileceğidir.

Araştırma bulgularına göre öğretmen desteğinde olduğu gibi cinsiyetle akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Toplumlarda kız ve erkek çocuğundan beklenen davranışlar veya beklenti düzeyleri değişiklik gösterebilmektedir. Genel olarak bizim toplumumuzda kız çocuktan daha fazla akademik başarı beklenir veya derslerine daha sıkı çalışması beklenir. Bu farklılıklar zamana, duruma, kişilere göre de değişiklik gösterebilir fakat psikolojik kavramların birçoğunu etkileyen cinsiyet değişkeni bu araştırma kapsamında da anlamlı olarak akademik başarıyı yordayan bir değişkendir. Hatta yetiştirme yurtlarında kalan kız-erkek ergenlerin yaşadıkları duruma ilişkin gösterdikleri tepkiler cinsiyete bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir.

Bu araştırmada elde edilen bulgulardan biri de akademik başarıyı yordamada ilk değişken boyun eğici davranışlar, ikincisi sırada öğretmen desteği, üçüncü sırada da cinsiyet değişkeninin gelmesidir. Boyun eğici davranışların yetiştirme yurdunda kalan ergenin akademik başarısını yordamada ilk sırayı alması dikkat çekici bir durumdur. Kendisini baskı altında veya otoriterinin emirleri doğrultusunda hisseden birey için kendini değersiz, önemsiz, başarısız görme kaçınılmaz olabilir. Yetiştirme yurduunun ergenlerin sağlıklı gelişimleri hedeflenerek belirlenen kendine özgü kurallarının olması, yani yatış-kalkış, yurda giriş vs. saatlerinin olması ergen için içinde bulunduğu dönemin özellikleriyle birleşerek ergen tarafından olumsuz algılanabilir ve bireyin akademik başarısını olumsuz etkileyebilir.

5.2 Ailesiyle Birlikte Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarılarını Yordamada Cinsiyet, Arkadaş Desteği, Öğretmen Desteği, Yalnızlık ve Boyun Eğici Davranışlar Değişkenlerine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Elde edilen bulgular ailesi yanında yaşayan öğrencilerin akademik başarılarını yordamada arkadaş desteği ve öğretmen desteği ile boyun eğici davranışlar değişkenlerinin manidar olmadığı buna rağmen cinsiyet ve yalnızlık değişkenlerinin manidar bir ilişki olduğu yönündedir.

Ailesi yanında yaşamak ergen için birçok yönden fayda sağlamaktadır fakat bunun yanında farklı cinsiyetteki bireyler için bu durum farklılık gösterebilir. Şöyle ki çoğu toplumda olduğu gibi bizim toplumumuzda da anne babalar çocuklarını yetiştirirken cinsiyete bağlı olarak farklı davranışlar sergilerler. Kız çocuğa karşı daha baskıcı, otoriter tavır ve daha çok beklenti içindeyken, erkek çocuğa daha hoşgörülü davranabilir. Toplum anne babadan kız ve erkek çocuğu yetiştirirken geleneksel düşünmesini isteyebilir. Yetiştirme tarzının farklı olması akademik başarının düzeyini hem cinsiyet değişkeni açısından hem de cinsiyet farklılığı açısından etkileyebilir.

Elde edilen bulgulara göre ailesi yanında yaşayan öğrencilerin akademik başarıları yalnızlık düzeyi ile negatif yönde manidar bir ilişki içindedir. Başka deyişle yalnızlık

düzeyi arttıkça akademik başarı düşmekte, düştükçe akademik başarı yükselmektedir ve literatürle de tutarlılık göstermektedir.

Brennan (1982) ve Demir (1990) yaptıkları bir araştırmada akademik başarının yalnızlık duygusu ile olumsuz ilişkisi olduğunu saptamışlardır bunu da yalnız öğrencilerin okulda doyum sağlayamadığını, sınıf çalışmalarına ilgisiz olduğunu, öğretmenlere yalnız olmayan öğrencilere göre daha fazla olumsuz tepki gösterdiğini ve akademik başarılarının diğer öğrencilere oranla daha düşük olduğunu gösteren bulguların varlığına işaret ederek açıklamışlardır (Akt. Tarhan, 1998).

Benzer birçok araştırmada yalnızlık düzeyi yüksek çıkan öğrencilerin akademik başarıları da düşüktür çünkü yalnızlık genel olarak istenmeyen bir durumdur veya hoş olmayan bir durumdur. Yalnızlık ergen için kolay atlatılabilecek bir durum olamayabileceği gibi diğer yönlerden gelişimini engelleyebilir. Arkadaşlığın ve sosyalliğin önem kazandığı ergenlik döneminde ergenin sosyal gelişimi açısından yalnızlık yüzünden olumsuz bir durum içinde olması bilişsel yönünü ve akademik başarısını etkileyebilmektedir.

Elde edilen bulgulardan, akademik başarıyı yordamada cinsiyet değişkeninin ilk sırada, yalnızlık düzeyinin ikinci sırada yer aldığı bilgisine ulaşılabılır. Sıralamada cinsiyetin ilk başta olması toplum baskısı-aile çocuk yetiştirme tarzı ile ilişkilendirilebilir. Yalnızlığın sıralamada yer alması ailesi yanında yaşayan ergen için sosyal ilişkinin önemli olduğuna işaret etmektedir.

5.3. Yetiştirme Yurdunda ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan Öğrencilerin Akademik Başarı, Arkadaş Desteği, Öğretmen Desteği, Yalnızlık ve Boyun Eğici Davranışlar Düzeylerine İlişkin t Testi Sonuçları Bulgularına Göre Tartışma ve Yorumu

Elde edilen bulgular yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin ailesi yanında yaşayan öğrencilerin akademik başarı düzeylerine göre daha yüksek çıktığı yönündedir. Literatürde yer alan çoğu araştırma yetiştirme

yurdunda yaşayan bireylerin birçok yönden ailesi yanında yaşayan bireylere kıyasla daha şansız olduklarını vurgulamaktadır. Aile yapısındaki parçalanmaların veya ailesel diğer niteliklerin yetiştirme yurdunda yaşayan bireyi olumsuz etkilediği ve onu çoğu alanda başarısız kılacağı noktasında yoğunlaşmaktadır. Literatür araştırmaları bu bulguyu desteklememesine rağmen yetiştirme yurdunda yaşayan bireylerin lehine olumludur.

Yetiştirme yurtlarında yaşayan öğrenciler sıklıkla gelecek kaygısı yaşamaktadırlar. Koruma ve bakım süresi tamamlandıktan sonra tek başına kaldığında ne yapacağı ve yaşamını nasıl devam ettireceği kaygısını taşımaktadır. Bu sebeple yetiştirme yurdunda yaşayan öğrenciler akademik başarının işe yerleşme, meslek sahip olma ve üniversiteye yerleşme için ön koşul taşıdığının farkındadır. Yaşam alanlarının ders çalışma, sınavlara hazırlanmaya elverişli olması, eğitsel bağlamda dersane, özel ders, elektronik ve kütüphaneye kaynaklarına sahip olmaları da akademik başarılarını olumlu yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca yetiştirme yurtlarında yaşayan öğrencilere devlet tarafından sağlanan iş imkanını cazip bulmamaktadırlar. Genellikle eğitim, sağlık vb. alanlarda yardımcı personel olarak işe başlayan yetiştirme yurdunda koruma ve bakımı biten öğrenciye yeterince doyum vermeyebilmektedir. İyi bir üniversiteye ve mesleğe sahip olma daha doyum sağlayıcı olabilecektir.

Arkadaş desteğine ilişkin bulgulara bakıldığında yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin arkadaş desteği puan ortalamaları ailesiyle birlikte yaşayanlara kıyasla daha yüksektir. Yetiştirme yurdunda yaşayan öğrenciler birtakım sebeplerden dolayı ailesinden ayrı yaşamakta veya ebeveynlerinden birini ya da her ikisi kaybetmiştir. Aile desteğin eksikliği yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin belirgin özelliklerindendir. Yaşadığı ortamda sürekli arkadaşlarıyla birlikte olan ergen doğal olarak mutlu veya sıkıntılı anlarında arkadaşlarından destek alabilecektir. Benzer yaşantılara sahip olma onların yakınlaşmasını sağlayabilecektir. Bunlara ek olarak, arkadaş destek puanının yüksek çıkmasını ergenlik döneminde olan bireyin akranlarına yönelmesi ve onlarla daha çok vakit geçirmesine bağlayabiliriz.

Elde edilen bulgular ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin yetiştirme yurdunda yaşayanlara kıyasla öğretmenlerinden daha fazla destek aldığı yönündedir. Öğretmenlerin yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilere ilişkin yaklaşımlarının şefkat, aşırı hoşgörölü ve iyimser olması yetiştirme yurtlarında yaşayan öğrencilerin öğretmenlerinden uzaklaşmalarına ve onların desteklerini daha az almak istemelerine neden olabilir. Kendilerine acınması, yardıma, sevgiye muhtaç bireylermiş gibi algılanmaları yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencileri rahatsız edebilecektir. Bunun tersinin de söz konusu olduğu durumda başka deyişle öğretmenin yetiştirme yurdunda yaşayan öğrenciye önyargılı yaklaşması, onları diğeri öğrencilerden ayrı tutması ergenin destek alma eğilimini engelleyecektir.

Elde edilen bulgular yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin yalnızlık ve boyun eğici davranışlar düzeyi puan ortalamalarının ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu yönündedir. Bu bulguları literatürdeki çalışmalarla da desteklemektedir. Ergenlik her ne kadar aileden bağımsız olma isteğinin yoğunluk kazandığı bir dönem olsa da aile desteğinin eksikliği, yaşanan ailesel sıkıntılar, aile atmosferinden uzak kalma veya aile üyeleriyle duygusal bağların kopması ergenin yalnızlık duygusu yaşamasına neden olabilir. Yetiştirme yurtları toplu halde yaşanan kurumlardır. Kalabalık alanlarda düzen ve uyumu sağlamak amacıyla birtakım kurallar vardır ve yetiştirme yurdunda yaşayan öğrenciler bu kurallara uymak durumundadır. Dolayısıyla yaşamının her anında katı olmasa da kurallara uymak ve düzeninin gereklerini yerine getirmek zorundadır. Davranışların bu açıdan şekillenmesi yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin boyun eğici davranış puan ortalamasının nedenlerinden biri olabilecektir.

BÖLÜM VI

VARGI VE ÖNERİLER

Bu çalışmada yalnızlık, boyun eğici davranışlar, sosyal destek değişkenlerinin akademik başarıyı manidar olarak yordayıp yordamadığına bakılmıştır. Hatta manidar olduğu gözlemlendiği için alt problemlere cinsiyet ve kalınan yer değişkenleri de araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırma grubuna dâhil olan yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin akademik başarılarını boyun eğici davranışlar, öğretmen desteği ve cinsiyet değişkenleri manidar olarak yordamaktadır. Yine araştırma kapsamına alınan ve ailesi yanında kalan öğrenciler için cinsiyet ve yalnızlık akademik başarıyı manidar olarak yordamaktadır. Yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında kalan öğrencilerin akademik başarılarını cinsiyet, kalınan yer, yalnızlık ve boyun eğici davranışlar değişkenleri manidar olarak yordamaktadır.

Elde edilen bulgular, “cinsiyet” hem ailesi yanında yaşayan, hem yetiştirme yurdunda yaşayan bireyler ayrı ayrı incelendiğinde hem de iki grubun da birlikte ele alındığı analizlerde ortak değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Boyun eğici davranışlar değişkeni hem yetiştirme yurdunda yaşayan grup için hem de iki grup birlikte ele alındığında önemli bir yordayıcıdır. Ayrıca yalnızlık değişkeni ailesi yanında yaşayan öğrenciler için hem de iki grup birlikte ele alındığında önemli bir yordayıcıdır. Kalınan yer değişkeni de araştırmada önemli yordayıcılığa sahiptir.

Bu bölümde ilk olarak elde edilen bulgular doğrultusunda sonra da benzer konularda çalışma yapacak olan araştırmacılar için öneriler yer almaktadır. Bunlar:

1. Cinsiyet değişkeni akademik başarıda hem bu araştırma kapsamında hem de literatürde yer alan araştırmalar kapsamında önemli yordayıcıdır. Bu nedenle yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilerin cinsiyet farklılıklarına göre baskı altına alınması veya iki taraftan birinin lehine olmayan şekilde

davranılması akademik başarıyı düşüreceği genel olarak da gencin psikolojik yapısını bozacağından ebeveynlerin ya da ebeveyn yerine geçen yurt çalışanlarının davranışlarında tutarlılığı ve eşitliği merkeze koymaları faydalı olabilir. Bu alanda benzer çalışma yapacak olan araştırmacılar yetiştirme yurdunda kalmayan fakat yine de aile yapısı parçalanmış olan bireylerde akademik başarılarını yordamada cinsiyet değişkenin yordayıcılığına bakabilirler.

2. Boyun eğici davranış değişkenin özellikle yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin akademik başarılarında önemli yordayıcı olması dikkat çekicidir. Bu bulgu ışığında yetiştirme yurtlarında öğrenciye yaklaşımın mesafeli olduğu, kuralların sosyal ilişkilerin ve samimiyetin önüne geçtiği söylenebilir. Bu nedenle yetiştirme yurtlarında çalışan tüm personele, aile sıcaklığının genç için ne kadar önemli olduğunu, gencin kaldığı yeri aile ortamı olarak algılaması için de kuralların katılığını konusunda uzman kişiler tarafından hizmet içi eğitim, seminerler verilebilir. Kurallar esnek olması, kuralları öğrencilerle birlikte alma, başka deyişle öğrencilerin de katılımını sağlamak olumsuzluğu en aza indirebilir ve akademik başarının yükselmesini sağlayabilir. Bu alanda benzer çalışma yapacak olan araştırmacılar çocuk yuvalarında yaşayan bireylerin boyun eğici davranış düzeyleri ile akademik başarı ilişkisine bakabilirler.

3. Yalnızlık değişkeni hem ailesi yanında yaşayan ergenler için akademik başarıyı yordamada önemli bir değişkendir hem de iki grup birlikte ele alındığında önemli çıkmaktadır. Sosyal destek bu bağlamda yalnızlığı gidermede veya en aza indirmede destek olabilmektedir. Okullarda yalnızlık düzeyi yüksek olan ergenler grupla veya bireysel psikolojik danışma gruplarına alınabilir ve psiko eğitsel çalışmalar yapılabilir. Yetiştirme yurtlarında ise ergenlerin daha aile çok eksikliği yüzünden yaşadıkları yalnızlık duygularının olumsuzluklarını gidermek için ailelerin çocuklarını daha sık ziyarete gelmeleri sağlanabilir. Bunu piknik, eğlence partileri ve özel günlerde aileleri çocuklarıyla buluşturma etkinlikleri düzenlenebilir. Bu alanda benzer çalışma yapacak olan araştırmacılar aile –ergen ilişkisini geliştirecek programlar hazırlayıp, etkiliğini araştırabilirler.

4. Kalınan yer değişkeni de araştırmada önemli yordayıcılar arasında yer almaktadır. Yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencinin akademik başarısının ailesi yanında yaşayan

öğrencilere göre yüksek çıkması dikkat çekicidir. Bu durum çoğunlukla yetiştirme yurtlarının eleştirilen sisteminin iyiye gittiğinin kanıtı olmakla birlikte çalışmaların daha da önemsenmesini gerekli kılmaktadır. Özellikle bu yurtlarda istihdam edilecek personelin alanında uzman olması ve ergen- çocuk gelişim konusunda yeterli donanıma sahip olması öğrencilerin lehine olabilir. Psikolojik danışmanlara bu kurumlarda uzmanlık kadroları verilmeli ve her öğrencinin düzenli olarak psikolojik danışma sürecine dâhil edilmesi bu yardıma fazlasıyla gereksinim duyan öğrenciler için olumlu sonuçlar doğurabilir. Bu alanda benzer çalışma yapacak olan araştırmacılar akademik başarının yer değişkenine ilişkin ortaya çıkan bu dikkat çekici bulgusunu yeni araştırmalarla destekleyebilir.

5. Kitle iletişim araçlarının yetiştirme yurtlarına ilişkin yaptıkları olumsuz yayınların ilgili kurumlarca denetimi yapılması hatta TV veya görsel anlamda yetiştirme yurtlarında yaşayan öğrencilerin yaşamlarına ve başarılarına ilişkin haberlere sıkça yer verilmesi toplum içinde bu gençlere ilişkin olumsuz sıfatların ortadan kalkmasını sağlayabilir. Bu alanda benzer çalışma yapacak olan araştırmacılar görsel, işitsel vs. alanlara hitap edecek ve ergen psikolojisini olumlu etkileyecek yayınlar ve niteliklerini incelemeleri yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

- Akın, D., ve Ceyhan, E., (2005). Resmi ve Özel Genel Lise Öğrencilerinin Ailelerinden, Arkadaşlarından ve Öğretmenlerinden Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri Açısından Kendini Kabul Düzeylerinin İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (2), 69-88.
- Allan, S., Gilbert, P. (2002). Anger and anger expression in relation to Perceptions of social rank, entrapment and depressive symptoms. *Personal Indiv Differ*, 32, 551-565.
- Aral, N., Bıçakcı-Yıldız, M. ve Gürsoy, F. (2005). Yetiştirme Yurdunda Kalan ve Kalmayan Ergenlerin Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Çağdaş Eğitim*, 323, 19-24.
- Arnaz, Z. (1983). Koruyucu Aile Bakımındaki Çocuğun Gelişim Özellikleri. *Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, 1 (2), 115-135.
- Aslanargun, E. (2007). Okul aile işbirliği ve öğrenci başarısı üzerine bir tarama çalışması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 120-135.
- Atkinson, R. L. ve Atkinson R. C. (2005). *Psikolojiye Giriş*. (Y. Alogan, Çev.). Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Berber, G. (1986). *16-20 Yaş Arasındaki Korunmaya Muhtaç Gençlerde Benlik Gelişimi ve Personel Tutumu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Bıçakcı-Yıldız, M. ve Gürsoy, F. (2005). Yetiştirme Yurdunda Kalan ve Kalmayan Ergenlerin Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Çağdaş Eğitim*, 323, 19-24.
- Bilen, M. (1999). *Plandan uygulamaya öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Brennan, T. (1982), Loneliness at Adolescence, in Eds. L.A Peplau and D. Perlman.

Budak, B. (1999). Lise Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Samsun: 19 Mayıs Üniversitesi.

Budak, S. (Haz.). (2003). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Burger, J. M. (2005). *Kişilik*. (İ. D. Erguvan-Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Cattell, H. B., (1989). *The Pp: Personality in Depth Iuons*: Institue for Personality And Ability Testing Inc.

Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stres. *Psychosom Med*, 38: 300-314.

Connely, C. D. (1998). Hopefulness, Self Esteem, and Perceived Social Support Among Pregnant and Nonpregnant Adolescent. [Hamile olan ve olmayan ergenler arasında umutsuzluk, kendilik değeri ve algılanan sosyal destek]. *Western Journal of Nursing Research*, 20 (2), 195-211

Coşkun, L. (2004). Yatılı, taşınmalı ve normal eğitim yapılan ilköğretim okulu öğrencilerinde akademik başarı, okula ilişkin tutum, algılanan sosyal destek ve davranış uyum sorunları arasındaki ilişkiler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Coterell, J. (1996). *Social Network and Social Influences in Adolescence*. [Ergenlikte Sosyal Etkiler ve Sosyal İlişki Ağı]. USA: Routledge.

Cutrano, C.E., V. Cole; ve Ark. (1994). Perceived Parent Social Support and Academic Achievement an Attachment Theory Persspective. (Akt. Yıldırım, İ. 1998). *Journal of Personality and Social Psychology*, 66,2,369-378.

- Çetin,F., Dilerge,B. ve Tezcanlı, Ş. (2004). Çocuklarda Özgüven Gelişimi. Çocuk ve Aile, 77,14-17.
- Çılga, İ. (1989). *Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları*. Ankara: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Çuhadaroglu-Çetin, F. (2006, Aralık). *Ergenlikte Psikososyal Gelişim*. I.Ulusal Adolesan Sağlığı Kongresi, Ankara’da sunulan poster.
- Dayıoğlu, M. ve Türüt- Aşık, S. (2007). Gender differences in academic performance in large public University in Turkey. *Department of Economics, METU, Higher Education*,53,255-257.
- Demir, A. (1989). Ucla Yalnızlık Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. *Psikoloji Dergisi*,7,23.
- Demir, A. (1990). Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Dönmez,B., Demirtaş, H. (2009). Lise Öğretmenlerinin Boyun Eğici Davranışlarına İlişkin Algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 445-456.
- Elbir, N. (2000). *Lise 1. sınıf öğrencilerinin sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Erdoğan, F. (1985). *Belirli toplumsal Durumların Algılanmasında Cinsiyet Farklılıkları, Ergenler Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Erim, B. (2001). *Yetiştirme Yurtlarında Yaşayan Ergenlerin, Benlik Saygısı, Depresyon ve Yalnızlık Düzeyleri İle Sosyal Destek Sistemleri Açısından*

Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Eski, R. (1980). *Genel Yetenek Psikolojik Ayrışıklık ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Geçtan, E. (1982). *Psikanaliz ve Sonrası.* Ankara: Maya Matbaacılık ve Yayıncılık.

Gilbert, P., Steven, A. (1994). *Assertiveness, Submissive Behaviour And Social Comparison British Journal of Clinical Psychology 33,* Great Britain The British Psychological Society.

Glasser, W. (1999). *Başarısızlığın Olmadığı Okul.* (K. Teksöz, Çev.). Ankara: Beyaz Yayınları.

Güçray, S. (1989). *Çocuk Yuvasında ve Ailesi Yanında Kalan 9-10-11 yaş Çocuklarının Özsaygı Gelişiminin Etkileyen Bazı Faktörler.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Gülleroğlu, H. D. (2008). Üniversite öğrencilerinin akademik başarılarını yordayan değişkenler. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 33 (352) :30-37.

Gündoğdu, M. (1994). *The relationship between helpless explanatory style, Test Anxiety and Academic Achievement Among Sixth Grade Basic Education Students.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi.

Güngör, A. (1989). *Lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerini etkileyen etmenler.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Hays, R.B. ve D. Oxley (1986).Social Network Development and Functioning During A life Transition. *Journal of Personality and Social Psychology*,2:305-313.

İstatistiklerle Şhcek. (Erişim tarihi: 16.03. 2009)
http://www.shcek.gov.tr/istatistik/2009_03.asp

Kabasakal, K. (2007). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar ve Şiddetle İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.

Karaca,F., Yılmaz, E., Yılmaz, E. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Genel Tıp Dergisi*, 18(2), 71-79.

Kaya, M., Güneş, G., Kaya, B., Pehlivan, E. (2004). Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar ve Şiddetle İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 5-10.

Kılıçcı, Y. (1989). *Okulda Ruh Sağlığı*. Ankara: Şafak Ofset,Tipo Matbaacılık.

Kıran-Esen, B. (2003). *Akran baskısı, akademik başarı ve yaş değişkenlerine göre lise öğrencilerinin risk alma davranışının yordanması*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24,79-85.

Kimmel ,D. C. ve Irwing B. W. (1985). *Adolescence: A Developmental Transition*. New Jersey: Associates, Inc.

Koçak, E. (2008). *Ergenlerde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi.

Korkmaz, B. (2001). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Kulaksızoğlu, A. (2002). *Ergenlik Psikolojisi*. Ankara: Ütopya Yayınları.

Kumar, A.(1985). Pattern of Self Disclosure Among Orphan and Nororphan Adolescents. *Child Psyciatry. XVIII-III*.

Kurç,Güzin (1989). *Bazı kişisel sosyoekonomik ve Kültürel Değişkenlerin Lise Öğrencilerinin Uyum Alanları ve Uyum Yöntemlerine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi

Kutlu, M. (1992). *Yetiştirme Yurdunda ve Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Özsaygı Düzeylerini Etkileyen Bazı Değişkenler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.

Kutlu, M. (2005). Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri. *Türk Psikolojik Danışma Dergisi*, 3, 24,89-110.

Ladd, G. W. (1990). Having friends, keeping friends, making friends, and being liked by the pers in the classroom: Predictors of early school adjustments. *Child development*, 61,1081-1100.

Lagana, M.T. (2004). Protective factors for iner-city adolescents at risk of school dropout: Family factors and social support. *Children and Schools*, 26 (4), 211-220.

Medora, N. ve Woodard J.C. (1986). Loneliness Among Adolescent College Students at a Midwestern University. *Adolescence*,21,391-402.

- Mercan, G. ve Ark. (1990). Ergenlerin ana –baba tutumlarını algılamalarının okul başarı düzeylerine etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Moller, Patricia ve Victor J. Callan (1990). Adolescent's Perceptions of the Nature of Their Communication with Parent's. *Journal of Youth and Adolescence*,XIX-VI, 8, 349- 362.
- Morganett, R. S. (2005). Okul Yaşamı ve Akademik Başarı (S. Güçray, A. Kaya, M. Saçkes, Çev.) Yaşam Becerileri-Ergenler İçin Grupla Psikolojik Danışma Uygulamaları. Ankara: Pegema Yayıncılık
- Öntaş–Cankurtaran,Ö. (1988). *Kurum Deneyimi Olan Genç Yetişkinlerinin Sosyal Destek Sistemleri ve Ruh Sağlığı Durumları* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Özabacı, N.(2005). Öğrenci Başarısızlığının (Akademik Başarısızlığın) Nedenleri ve Bazı Pratik Çözüm Önerileri. *E ÖZET Eskişehir Eğitim Hizmetleri Merkezi*, 1(2).
- Özgüven, İ.E. (1974). *Akademik başarıyı etkileyen zihinsel olmayan faktörler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*, Ankara: PDREM Yayınları.
- Özhan, G. (1993). *Yetiştirme Yurtlarında ve Aileleri Yanında Yaşayan Ergenlerin Bazı Gereksinimleri Yönünden Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Özkan, İ. A., Özen, A. (2008). Öğrenci Hemşirelerde Boyun Eğici Davranışlar ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*. 7(1), 53-58.

- Pekel, N. (2004). Akran zorbalığı grupları arasında sosyometrik statü, yalnızlık ve akademik başarı durumlarının incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Peplau, L.A, Perlman, D. (1982). Perspectives on Loneliness. Peplau, L.A., Perlman, D. (Eds.) *Loneliness A Sourcebook of Current Theory Research and Therapy*. New York Wiley Interscience.
- Peplau, L.A., Perlman, D. (1984), “Loneliness Research: A Survey of Emprical Findings. In L.A. Peplau ve S.E. Goldston (Eds.), Preventing the Harmful Consequences of Severe and Persistent Loneliness”, Rockville, MD: *National Institue of Mental Health*. 13-47.
- Perrine, R. M. (1999). Please See Me: Students’ Reactions to Professor’s Request as a Function of Attachment and Perceived Support. *Journal of Experimental Education*, (68), 60-73.
- Ponzetti, Jr. JJ. (1990). Loneliness among college students. *Family Relationship*, 39(3), 336- 341.
- Rogers, C. (1994), *Etkileşim grupları* (Çev. H. Erbil), EkinYayınları, Ankara.
- Sağlam, S. (2007). *Lise Öğrencilerinin Ana-Baba İletişimi Sosyal Destek ve Ana-Baba Tutumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Santrock, J.W. (1993). *Adolescence An Introduction*. Wisconsin: Brown and Benchmark Publishers.
- Satılmış, G. (1988). *Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Ergenlerde Benlik Saygısı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Siyez, D. (2009). *Ergenlikte Problem Davranışlar*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu.Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 27/5/1983 Sayı: 18059, Kanun Numarası: 2828, http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal_Bilgi/Mevzuat/Kanunlar/2828.asp (erişim tarihi: 16.05.2009)

Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. [Adolescence, 7th Ed. Mc Graw Hill, New York]. (Yay. Haz. F. Çok). Ankara: İmge Kitabevi.

Steinberg, L.(2002). *Adolescence*. New York: McGraw- Hill Companies Inc.

Steinberg,L. ve Silk, J. (2002). Parenting Adolescents.In M. Bornstein (Ed.) *Handbook of Parenting:Volume:1 Children and Parenting*, Mahwah, N.J.: Erlbaum, 103-133.

Şahin, F. (1994). *Yetiştirme Yurtlarında Kalan Gençlerin Benlik Saygıları Üzerine Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Şahin, H. (1995). *Yetiştirme Yurtlarında Kalan ve Aileleriyle Birlikte Yaşayan Liseli Gençlerin Stresle Başa Çıkma Stratejileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Şenel, İ. (2001). *Yetiştirme Yurtlarında Kalan Öğrencilerin Grup Sorumlularından Aldıkları Desteğin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Tanhan, F. (2008). *Ebeveyn Ölümü ve Öğrenci Psikolojisi*. (Yay. Haz. T. Bozkurt, M. Uluğ ve Seray-Özden, M). Eğitim Psikolojisi Sempozyum Kitabı. içinde .İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayını.

- Tarhan-Uzman, N. (1998, Eylül). *Ergenlerin Sosyometrik Statüleri, Cinsiyetleri, Akademik Başarıları, Sınıf Düzeyleri ve Devam Ettikleri Okulların Sosyoekonomik Statüsü ile Yalnızlık Duyguları Arasındaki İlişki*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Konya'da sunulan bildiri.
- Tekin, M., Filiz, M. (2008). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarının Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranışlar Düzeylerinin Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, VI (1) 27-37.
- Tezcan, M. (1997). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Zirve Ofset.
- Topses, G. (2003). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Turan, M., Herken, H., Mutlu, N., Küçükkolbaşı, H. (1998). Üniversite Öğrencilerinde Akademik Performansı Etkileyen Faktörler. VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Türkiye Cumhuriyeti Ruh Sağlığı Politikası* (2006). Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı.
- Tümkaya, S. (2005). Ailesi Yanında ve Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Umutsuzluk Durumlarının Karşılaştırılması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 445-459.
- Uluğ, M. ve Candan G. (2008). *Parçalanmış (Boşanmış) Aile Sorununun Öğrenciye Etkisi*. Eğitim Psikolojisi Sempozyum Kitabı, İstanbul.
- Weiss, R.S. (1973), *Loneliness: The Experience of Emotion and Social Isolation* Cambridge: MIT Press.
- Wolman, B.B. (1998). *Adolescence*. London: Greenwood Press.

- Yalçın, A. F. (2007). *Başarı Kimliği Geliştirme Programının Etkililiği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yalçın, İ. (2004). *Ailelerinden Algıladıkları Destek Düzeyleri Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yalçın, S. ve Açıkgöz, İ. (2009). The Effect of Study Skills on Academic Success. *Education and Science*, 34,151.
- Yavuzer, H. (1987). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yetiştirme yurtlarının kuruluş ve işleyişine ilişkin yönetmelik. (Erişim Tarihi: 16.03.2009).http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal_Bilgi/Mevzuat/Yonetmelikler/Yetistirme_Yurdu.asp.
- Yıldırım, İ. (1998). Akademik Başarı Düzeyleri Farklı Olan Lise Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeyleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* , (9), 33-39.
- Yıldırım, İ. (2004). Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Revizyonu. *Eurasian Journal Of Educational Research*, (17), 221-236.
- Yıldırım, İ. (2004). Depresyonun Yordayıcısı Olarak Sınav Kaygısı, Gündelik Sıkıntılar ve Sosyal Destek. *H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27), 241-250.
- Yıldırım, İ. (2004). Lise Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışların Yaygınlığı *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 220-228.
- Yıldırım, İ. (2006). Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Gündelik Sıkıntılar ve Sosyal Destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 258-267.
- Yıldırım, İ. (2006). *Anne Baba Desteği*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yıldırım, İ. ve Ergene, T. (2003). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Yordayıcısı Olarak Sınav Kaygısı, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 224-23.

Yıldırımkaya, G. (2007). Türkiye’de Karşılanmamış Cinsel Sağlık Bilgisi İhtiyacının Adolesan Sağlığına Yansıması ve UNFBA. *Adolesan Sağlığı II. Sempozyum Dizisi*, 63, 47-50.

EKLER

EK 6
UCLA YALNIZLIK ÖLÇEĞİ

Aşağıda çeşitli duygu ve düşünceleri içeren ifadeler verilmektedir. Lütfen her ifadeye tanımlanan duygu ve düşünceyi ne sıklıkta hissettiğinizi ve düşündüğünüzü her biri için tek bir rakamı daire içine alarak işaretleyiniz.

MADDE		Sık			
		Hiç	Nadiren	Bazen	Sık
2	Arkadaşım yok.	1	2	3	4
6	Çevremdeki insanlarla bir ortak yönüm var.	1	2	3	4
9	Dışa dönük bir insanım.	1	2	3	4
12	Sosyal ilişkilerim yüzeyseldir.	1	2	3	4
19	Konuşabileceğim insanlar var.	1	2	3	4
20	Derdimi anlatabileceğim insanlar var.	1	2	3	4

EK 7
BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLAR ÖLÇEĞİ (BEDÖ)

Aşağıda, insanların sosyal ortamlardayken yaptıkları bazı davranışları yaşadıkları duygular verilmiştir. Her cümleyi dikkatle okuyun ve böylece davranışın sizin için ne kadar geçerli olduğunu, sizi ne kadar tanımladığını aşağıdaki ölçeği dikkate alarak, o cümlelerin yanındaki bölmede işaretleyin.

1. Hiç tanımlamıyor.
2. Biraz tanımlıyor.
3. Oldukça iyi tanımlıyor.
4. İyi tanımlıyor.
5. Çok iyi tanımlıyor.

		Hiç		Çok		
MADDE						
		1	2	3	4	5
3	Paramın üstü eksik verilmiş olsa da, sesimi çıkarmadan, oradan uzaklaşıyorum.					
7	Küçük hatalarım yüzünden sürekli özür dilerim.					
13	İnsanlarla göz göze gelmekten kaçınıyorum.					
15	İnsanlar ısrarla ban baktıklarında yüzüm kızarır.					

EK 8**ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ (ASDÖ-R)**

Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM

	Bana		
	Bana	Kıs	Uyg.
ARKADAŞLARIM	Uyg.	Uyg.	Değil
22. İhtiyaç duyduğumda beni gerçekten dinler	()	()	()
23. Sorunlarımı çözmeme yardım eder	()	()	()
28. Hatalarımı düzeltmeme yardım eder	()	()	()
29. Beni gerçekten anlamaz	()	()	()
30. Gerektiğinde harçlığını benimle paylaşır	()	()	()
33. Bir şeye sinirlendiğimde beni yatıştırır	()	()	()

ÖĞRETMENLERİM

	Bana		
	Bana	Kıs.	Uyg.
	Uyg.	Uyg.	Değil
34. Amaç, ilgi ve yeteneklerim konusunda benimle konuşur	()	()	()
36. Sorunlarımı çözmeme yardım eder	()	()	()
37. Bir haksızlığa uğradığımda beni gerçekten destekler	()	()	()
39. Bana doğru tavsiyelerde bulunur	()	()	()
40. Doğru kararlar vermeme yardım eder	()	()	()
49. Derslerde sorularıma içtenlikle cevap verir	()	()	()

EK 9
KİŞİSEL BİLGİ FORMU(KBF)

Sevgili öğrenciler,

Aşağıda sizin kişisel bilgilerinize ilişkin bazı sorular sorulmaktadır. Soruları dikkatlice okuyarak gerekli bilgileri yazınız.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Seval KIZILDAĞ

1. Cinsiyetiniz nedir?

() Kız

() Erkek

2. Sınıf düzeyiniz nedir?

() Lise 1

() Lise 2

() Lise 3

() Lise 4

3. Annenizin eğitim düzeyi nedir?

() Okuryazar veya ilköğretim mezunu

() Ortaokul mezunu

() Lise mezunu

() Üniversite veya Y.O mezunu

4. Babanızın eğitim düzeyi nedir?

() Okuryazar veya ilköğretim mezunu

() Ortaokul mezunu

() Lise mezunu

() Üniversite veya Y.O mezunu

5. Siz dahil kaç kardeşiniz?

() Tek kardeş

() 2-3 kardeş

() 4 ve daha fazla kardeş

6. Nerede kalmaktasınız?

() Ailemin yanında

() Yurtta

() Akraba yanında

EK 10

T.C.
BAŞBAKANLIK
SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B.02.1.SÇE.0.72.00.00/605.01- 109
KONU : Araştırma Talebi
(Hacettepe Üniv.)

01 Nisan 2009

GENEL MÜDÜRLÜK MAKAMINA

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin 13.03.2009 tarih ve 232 sayılı yazısı ile Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi ve araştırma görevlisi Seval KIZILDAĞ'ın "Akademik Başarının Yordayıcıları Olarak Boyun Eğici Davranışlar, Yalnızlık, Sosyal Destek Kavramlarının İncelenmesi" konulu araştırmayı Çorum, Amasya, Samsun ve Eskişehir İl Sosyal Hizmetler Müdürlüklerine bağlı kız ve erkek yetiştirme yurtlarında uygulayabilme talebi bildirilmiştir.

Söz konusu araştırmanın 01.04.2009-31.06.2009 tarihleri arasında İl Müdürlüklerinin koordinesinde, Kuruluş Müdürlüklerinin denetiminde, araştırma bitiminde bir örneğinin Eğitim Merkezi Başkanlığına gönderilmesi ve ses-görüntü kaydı alınmaksızın gerçekleştirilebilmesi hususunda Olurlarınızı arz ederim.

H.Lütfi ÖZTÜRK
Eğitim Merkezi Başkanı

OLUR
13.3/2009

İmambey ERTEM
Genel Müdür a.
Genel Müdür Yardımcısı

13.3./2009 Öğretmen : A.YÜCE
30.6./2009 Şb.Müd.V. : S.Ö.ÇETİN
KOORDİNE:
30.6./2009 GHD Bşk. : A.SÖĞÜTLÜ

Anafartalar Cad. 68/4 Ulus / ANKARA
Telefon: (0 312) 310 24 60 / 1233
e-posta: egitim@shcek.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat : A.YÜCE – Öğretmen
Faks: (0 312) 311 89 98
Elektronik Ağ: www.shcek.gov.tr